

KASHMIRI ENGLISH HINDI READER

कश्मीरी-इंग्लिश-हिन्दी रीडर

SHAFI SHAUQ

{B, Sc.; M.A. Ph.D. (English); Hon. Kashmiri;
Examinations of Rashterbhasha Vardha}
Professor and Head, Department of Kashmiri;
Former Dean, Faculty of Arts, Faculty of Oriental Learning,
Univeristy of Kashmiri

NS PUBLICATIONS
KASHMIR

THE JAMMU & KASHMIR UNIVERSITY
LIBRARY.

DATE LOANED

Book No. _____

Copy _____

Class No. _____

Vol. _____

Accession No. _____

KASHMIRI ENGLISH-HINDI READER

कश्मीरी—इंगलिश—हिन्दी रीडर्

SHAFI SHAUQ

{B.Sc.; M.A. Ph.D (English); Hon. Kashmiri;
Examinations of Rashterbhasha Vardha}

Professor and Head, Department of Kashmiri;
Former Dean, Faculty of Arts, & Faculty of Oriental Learning,
University of Kashmir

NS **PUBLICATIONS
KASHMIR**

Copyright NS Publications, 2009

First Published 2009

Prof. Shafi Shauq

NS Publications

Tsandipoor, Harvan, Srinagar ,(J&K), India

e-mail: *shafishauq@gmail.com*

Mob. 09797193345

All rights reserved, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted by any means, electronic, mechanical, photocopying or otherwise, without the prior written permission of the author.

Acknowledgement:

This book has been published with the financial assistance from the Central Institute of Indian Language, Mysore.

Price: Rs. 120.00

English, Hindi, Kashmiri composing : Author

Distributor : Umaid Mansoor Wani, Wani Kitaab Ghar,

Shopian-201903

CONTENTS

Preface

1. Introduction

- 1.1 Kashmiri or *keeshur*
- 1.2. Origin
- 1.3. Non-Indo-Aryan Characteristics
  - 1.3.1 Phonology
  - 1.3.2. Morphology
  - 1.3.3. Syntax
- 1.4. Classification
- 1.5. Literature
- 1.6. Script
- 1.7. Kashmiri and Education

2. Kashmiri Speech Sounds

- 2.1. Vowels
- 2.2. Consonants
- 2.3 Alphabet
- 3. Use of Letters

4. Grammar

- 4.1. Word Order
- 4.2. The Noun
- 4.3. Number
- 4.4. Pronoun
- 4.5. Gender
- 4.6. Case
- 4.7. Adjectives
- 4.8. Adverbs
- 4.9. Postpositions
- 4.10 Verbs

5. Types of Sentences

- 5.1. Simple Sentence
- 5.2. Coordination
- 5.3. Complementation
- 5.4 Relativization

5.5	Conditional Sentences	89
6.	Glossary	91
6.1.	Human Body	91
6.2.	Relations	93
6.3.	Surroundings	95
6.4.	Birds	96
6.5.	Mammals	98
6.6.	Reptiles	99
6.7.	Amphibians	100
6.8	Fishes	100
6.9.	Insects	100
6.10.	Trees and Plants	101
6.11.	Fruits	102
6.12.	Flowers	103
6.13.	Vegetables	105
6.14.	Spices	106
6.15	Crops	107
6.16.	Food	108
6.17.	Time	108
6.18.	House	109
6.19.	Colours	110
6.20.	Professions	111
6.21	Market	113
6.22.	Counting	114
6.23.	Fractions	116

PREFACE

Every ordinary but literate Kashmiri is bound to have a working knowledge of *at least* five languages: Kashmiri (her/his mother tongue), Urdu (the official language of the State), Arabic (the language of the sacred texts), Hindi (the national language), and English (the language used in official work and getting education).

The Kashmiri language is a special language for many reasons: it is one of the oldest languages of the subcontinent with a thousand year- old tradition of literature, it is surprisingly different from all other languages of the subcontinent in terms of structure, and, now of late, it is the language of lacs of Kashmiris displaced from their mainland for various political and economic reasons. There is, therefore, a day-by-day growing demand for adequate reading material to learn the language .

A Kashmiri-English- Hindi Reader is primarily meant for English or Hindi knowing students of Kashmiri at the introductory stage. The Reader is, however, designed as a reference aid for Kashmiri knowing teachers, students, translators and interpreters as well who desire to learn Hindi and English through Kashmiri.

A commendable work has already been done in this direction, both by the European scholars like G. Buhler, T.R. Wade, Geroge Abraham Grierson, Father Hinton Knowles, Walter Lawrence, Peter Edwin Hook, and Kashi Wali, and some local scholars, especially, Braj B. Kachru, Prof. Omkar N. Kaul, and Prof. Roop Krishan Bhat. The present Reader, in spite of being a continuation of the work in this field, is essentially different in nature as it is aimed at facilitating pupils to learn the language at

the spoken as well as written forms through English or Hindi. The basic premise is that a language is fundamentally speech, not its written form, and, as such, can be represented in any orthographic character.

Usage, measured against current practice as reflected in the literature available in the language, has been the guiding principle in designing the contents of the Reader. While avoiding technical disquisition, attempt has been made to acquaint the learners to have a smattering of the unique structure of the Kashmiri through a comparative method. Since Kashmiri happens to be radically different from other languages of the subcontinent, particular emphasis has been laid on the niceties of its phonology, morphology and syntax, without involving the learner in intricate details of case, tense, aspect, and mood of various verbs, concord, emphasis, and sentence generating mechanisms.

I am indebted to my dear brother Naji Munawar, an outstanding author, who instilled in my mind a passion for learning languages and literature when I was in my early teens; he taught me languages and he taught me using languages as a means to have rational as well as affective understanding of the world around; he is till my lode-star.

I also thank my wife, Feroze, the only soul in the world whom I want to impress by my relentless strife for attaining something new in writing — my sole concern. The intention of making her happy has been a driving force for me for the last forty years.

Shafi Shauq

Ferozeabad

Tsandipur, Harwan, Srinagar.

26 January, 1992.

I

INTRODUCTION

KASHMIRI LANGUAGE

KASHMIRI or keeshur

Kashmiri, called *keeshur* by its native speakers, is the language of the Kashmiris living in the main valley of Kashmir. (an undulating valley 84 miles long from north-west to south east and 25 miles broad, having an area of 1800-1900 square miles) and in some adjoining valleys to its south, south-east and the north west. The language is spoken by about ten million people living in the state of Jammu and Kashmir and outside the state. However, in 2001-Census Report, the number of Kashmiris living in Kashmir valley was estimated as 53,15,096 out of the total population of 101.44 lacs.

Like any other living language, the language exhibits dialectal variations in various geographical regions of the valley . The major dialects of the language are: *Maraazi* (spoken in the southern part of Kashmir, called Maraaz), *Kamraazi*, spoken in the northern part of the valley, called Kamraaz), Srinagar dialect, *Kishtawari* (spoken in Kishtwar valley), and *Pogli* (spoken in the valley of Pogul Paristan). Kashmiri also exhibits dialectal variety according to the religious and vocational practices. The dialect spoken in Srinagar is recognized as the standard dialect of the language and all written literature occurs in it.

All the dialects are mutually intelligible and speakers easily switch over from one dialect to another. Other ethnic groups of the Valley, like the Sikhs, Gojars and Bakarwals also understand and speak Kashmiri when they converse with Kashmiris.

ORIGIN

The unique phonological and syntactic features of the Kashmiri language suggest that the language existed in the valley of Kashmir and its adjoining valleys in its south and north-west much before Ashoka's conquest of the region in the third century BC. The language, retaining the matrix of some unknown ancient

---

Indo-European dialect, took its form as a distinct language when the nomadic tribes from the north-west, referred to as the *Pishachas* in the Sanskrit lore, having allegiance to the scattered Aryan tribes that, perhaps, migrated from from the Stepp, (region of Eurasia extending from Ukraine through South East European and Central Asian Russia to the Manchurian plains), settled down in the Valley for its munificence and for its being insulated by mountain ranges, safe from the roaming plunderers and warmongers. The language, essentially spoken by the earliest settled farmers and the roaming herdsmen, continued accepting loan words from all those incomers who came in small numbers and got assimilated into the country.

The language came into contact with Sanskrit in the 7th century when Hinduism replaced Buddhism and Brahmins, with a rich culture and literature, became the dominant people, called *Banimaasis* (following the rites and obligations of the solar month) who ruled over the natives called *Malamaasis* (following the rites and obligations of a lunar month). Brahmins from the Indian peninsula came to Kashmir in search of food and protection. In some old Sanskrit texts, there is a much quoted line:

कश्मीरं यस्यामः तलाउदनं बक्षश्यं

Kasmiran yasyaamah talaooodanam bakhshyam

(Tr. Oh could we reach Kashmir were we could find food in plenty.)¹

The lexis of Kashmiri underwent radical transformation as it accepted thousands of words from Sanskrit, of course with modifications according to its original morpho-phonemic character. The overlaying of Sanskrit at the level of lexis was so heavy that the language appeared to be a Prakrit like other Prakrits of the subcontinent. Dr. G. Buhler who, in search of Sanskrit MSS, visited Kashmir in 1875, was one of the first scholars to note the affinity of Kashmiri with other Prakrits. He wrote:

Kashmiri is a Prakrit, one of the languages descended from Sanskrit, or rather from one of the dialects out of which classical Sanskrit was formed.²

He, however, for the first time, remarked on the difference between Kashmiri and other Prakrits. He wrote:

It differs, however, very considerably from all its Indian sister tongues. Nearest to it ~~comes~~ Sindhi, but the differences from Sindhi and Kashmiri ~~are~~ greater than those between Sindhi and Gujrati and Hindi.³

Even after borrowing heavily from Sanskrit, the language retained its primitive morpho-phonemic character and syntactic structure.

NON-INDOARAYAN CHARACTERISTICS

Kashmiri the only language of the Indian subcontinent that is essentially non-Indo-Aryan in its phonological, morphological and syntactic structure. Some of its distinctive features are:

A. Phonology

- i. Occurrence of central vowels like : high-central short /i/ in *tsi* (you) , high-central long /ii/ as in *tiir* (cold), mid-central short /e/ as in *tser* (sparrow), mid central long /ee/ as in *tseer* (selection).
- ii. Occurrence of mid-front short vowel /ye/ as in *gyevyi* (she/he will sing);
- iii. Occurrence of mid-back short /o/, in *hoT*(throat);
- iv. Occurrence of the following diphthongs:
  1. /yey/ in *tsyear* (delay), *myean* (measure, verb.)
  2. /ya/ as in *dyad* (grandmother).
  3. /yuu/ as in *nyuul* (blue/ unripe).
  4. /yu/ as in *kyul* (nail).
  5. /ye/ in *myets* (clay), *gyaD* (a bundle).
  6. /yi/ as in *dyil* (heart), *zyiph* (a wink)
(palatalisation can precede any monophthong).
  5. /oa/ as in *tsoar* (four), *moaj* (mother).
  6. /ua/ as in *duad* (milk), *kual* (stream).
  7. /ue/ as in *tsueT* (a bread), *tshoeT* (short, feminine)
  8. /ui/ as in *shuir* (a child feminine), *guir* (a mare)
- v. Absence of voiced aspirated stops, i.e., /bh/, /dh/, /Dh/, /jh/, /gh /.
- vi. Presence of unvoiced dental fricatives , i.e., /ts/ and /tsh/.
- vii. Preponderance of palatalization.

B. Morphology

i. Kashmiri is an inflectional language in which almost every part of speech is inflected for number, gender, case and tense. The inflections make such complex words as do not make easy to identify morphemes with the corresponding morphs. The word *perim* (root *par* = read), for instance, means, " I read." with an intricate combination of the following morphemes

(({NP}[1st.p.+sing.+Masc./Fem.+ERG.])+par+past+perf.+({NP}[1st.p.+sing.+fem+dative]})

This is what happens with every part of speech.

ii. Unlike the Indo-Aryan languages, Kashmiri exhibits a three-way contrast of the demonstrative pronouns : *yi* (this), *hu* (that within sight) and *su/ti* (that invisible). All these forms take inflections for number, gender and case.

iv. Pronouns of all types have different morpho-phonemic forms in different cases; inflections alone do not determine the form. Thus the first person personal pronoun, for example, undergoes changes in the following fashion:

<u>Case</u>	<u>P-I</u>	<u>P-II</u>	<u>P-III</u>
Nominative Sg.	<i>bi</i>	<i>tsi</i>	<i>su/suwa</i>
Nominative Pl.	<i>esy</i>	<i>tulhy</i>	<i>tim</i>
Erg. Sg.	<i>mya</i>	<i>tsye</i>	<i>temy / tamyi</i>
Ergative Pl.	<i>asyi</i>	<i>twahyi</i>	<i>timav</i>
Dative Sg.	<i>mya</i>	<i>tsye</i>	<i>temyis</i>
Dative Pl.	<i>asyi</i>	<i>twahyi</i>	<i>tyiman</i>
Genitive Sg.	<i>myoon</i>	<i>chyoon</i>	<i>tasund/ temysund</i>
Genitive Pl.	<i>soon</i>	<i>tuhund</i>	<i>tasund/ temysund</i>
Ablative Sg.	<i>myaanyi</i>	<i>chyaanyi</i>	<i>tasindyi/ temysindyi</i>
Ablative Pl.	<i>saanyi</i>	<i>cyaanyi</i>	<i>tyihandyi</i>

v. Adjectives, too, except a few borrowed from Persian like *khuubsuurath*, *bad*, *nyeakh*, decline with number, gender and case.

vi. The auxiliary verb, different in different tenses. When the case is nominative, it agrees with the subject noun-head immediately preceding it. But when the case is oblique, it agrees with the

noun-head immediately following it.

Examples:

bi ti swa chya keem karaan
I+NOM and she+NOM Aux.+fem work doing
(I and she are working)

tsya oosuth mazmuun ti chyiThy lyechnits
you+ERG be+past+conc essay and letter
write+Inf.+gend. No.

(you had written the essay and the letter.)

vii. The intransitive verb in the continuous tense agrees in number and gender of the subject and takes different inflections in different tenses. Examples:

shongus (I fem. slept.) *shonjyis* (I fem. Slept.) *shongukh* (you Masc. Sing. slept) *shongyvi* (You Pl. slept) *shong* (he Masc. Sing. Slept.) *shonj* (she slept.) *shwangi* (I Shall sleep), *shwangav* (We shall sleep.) *shwangakh* (You shall sleep.) *shongyiv* (You Pl shall sleep.) *shwangyi* (He/ she shall sleep.), *shwangan* (They shall sleep.)

viii. The morpho-phonemic changes in the transitive verbs are extremely complex and the morphs are not easy to identify. See the forms of the transitive verb *par* (read).

porum

(par[+sub.{P.1+Sg.+ERG}+obj.{Sg.+Fem.+DAT}+tense{ past.}])

perith

(par[+sub.{P.2+Sg.+ERG}+obj.{Sg.+Fem.+DAT}+tense{ past.}])

peryv

(par[+sub.{P.2+Pl.+ERG}+obj.{Pl.+DAT} +tense{ past.}])

.....&c

ix. All transitive verbs have their second causative forms that undergo several internal transformations and take the inflection ...*naav* , agreeing in number and gender of the personal pronoun functioning as the indirect object and also agrees with the tense.

Examples:

parinoovum = I made him read.

parineevim = I made her read.

parinaviham = You will make me read.

parinaavihan = You will make him read. &c

In certain cases there is the third agent and the inflection is

...*aavinaav* that undergoes changes in agreement with the number and gender of the personal pronoun functioning as the indirect object and also with the tense. Here are a few examples:

vuchinaavinoovnas = He/She made me see by someone.

vuchhnaavinaavinay = They will make you see by someone.

vuchhinaavineevim = I made her see by someone. ...&C

C. SYNTAX

Kashmiri is essentially a V/2 language, that makes it essentially different from all of the Indo-Aryan, the Dardic and the Iranian languages. It was George A Grierson who, for the first time, observed that in Kashmiri the "the verb rarely comes at end of a sentence, but usually occupies the same place as in English."⁴

Colin Masica grouped Kashmiri as a VO language as the verb precedes the object and immediately follows the subject. Peter Edwin Hook studied this characteristic of the Kashmiri language in detail and grouped Kashmiri as a V/2 language⁵. He wrote:

...it is a V/2 language like High German and some modern North European languages, in which the finite verb follows, not the subject, but whatever sentence-level constituent comes first, be this a noun phrase or other.⁶

In a basic sentence, that is a simple, active and declarative sentence, the word-order in Kashmiri is invariable of SVO type, vis-à-vis the SOV type of the Indo-Aryan and Dardic languages.

<i>temy</i>	<i>per</i>	<i>yi</i>	<i>kitaab</i>
he+ERG	read+past+CONC	this	book.
(He read this book.)			

<i>su</i>	<i>chhu</i>	<i>chaay</i>	<i>chyavaan</i>
he	is+CONC	tea	take+cont. aspect
(He is taking tea./ He takes tea.)			

<i>tsya</i>	<i>dyututh</i>	<i>imtyihaan</i>
you+Sg.+ERG	give+past+CONC.	test
(You took the test.)		

However, in normal discourse semantic considerations drastically affect the basic word-order. Since all constituents of sentences are heavily inflected, the word order is quite flexible and permutation of words for the sake of tone and emphasis does not change the function of words. Thus dative ending *-aayi* in

Uzmaayi identifies *Uzma* as the object of the verb phrase *muhabat karaan* in

Uzmaayi chhu Vamiq muhabat karaan
Vamiq chhu Uzmaahi muhabat karaan.

(Vaamiq loves Uzma).

The finite part of the verb phrase *chhu* takes the second slot in both sentences.

In the following simple sentences also, the verb occurs at the second place, whatever the first constituent is.

yi kyitaab per temy
 this book read+past+CONC He+ERG
 (He read this book)

raath pyov syaThah rud
 yesterday fallll+past+CONC much rain
 (It rained a lot yesterday.)

shaayad chhu tamiy vodmut
 perhaps be+past+CONC she+ERG weep+past+CONC
 (She has wept, perhaps.)

hupeery tsol broor
 that way run+past+CONC he-cat
 (A /the cat ran away that way)

imtyihaan dyututh tsya
 test give+ past+CONC yoy+ERG
 (You gave the test.)

In fact the word-order in a sentence in Kashmiri is determined by the sentence that precedes it. But in all the deviant forms, the position of the finite element of the verb phrase, unlike the free word-order languages is fixed, that is at the second slot.

In an embedded /subordinate clause like a relative clause and the if-clause, the position of the finite element is at the end of the clause, all other constituents can change their position.

yus leDki kulyis khot.....
 REL+NOM boy tree+DAT climb+CONC
 (The boy who climbed up the tree...)

agar bi yuhus dyilyi torus.....
 if I+NOM this year Delhi +DAT. Cross+CONC
 (If I happen to go to Delhi this year.....)

In the complementation , the subordinate clause retains the word order of a simple sentence.

temy pryutshum tsya chhuthaa kormut khaander

He+ERG ask+past+CONC you+erg do+past+CONC marriage

(He asked me if I was married.)

In the optative mood, the verb modal *gatsh* (go) declines with the subject and the verb takes the infinitive suffix *-un* and occupies the clause-final position.

dapaan chhus bi gotshus sulyi vaatun
 sya+inf. be+CONC I+NOM go+CONC early reach+INF

(I wish to reach early.)

Similarly in the sentences for advice and instruction, the modal is *pazyiy* (should) declines with the second person subject and the verb with infinitive ending *-un* takes the clause-final position.

tsya pazyiy temyis samkhun
 you+ERG should+conc he+DAT meet+inf.

(You should meet him/her.)

CLASSIFICATION

Keeping in view the unique phonological, morphological and syntactic features of the Kashmiri language, all attempts to group the language with Indo-Aryan language have failed. It was George Abraham Grierson who for the first time noticed the non-Indo-Aryan characteristics of Kashmiri and, in the *Linguistic Survey of India*, he placed the language as a language of the Dardic group, the third branch of the Indic stock of the Indo-European family; the other two being the Indo-Aryan and the Iranian. By the term Dardic he meant all those languages that occur in the sparsely populated mountainous region, called Dardistan, that lies to the North-West of India. The term Dardistan, coined by Leitner in 1866, is ethno-geographic in connotation, rather than linguistic.⁷ George A. Grierson, relied mainly on the information provided to him by Leitner, Drew and Shaw to decide the genealogical classification of the Dardic languages, also called Pishachi languages. He wrote:

... The Pishacha languages, which include the Shina-Khowaar group, occupy a position intermediate between the Sanskritic languages of India proper and

Iranian languages farther to their west. They thus possess many features that are common to them and the Sanskritic languages. But they also possess features peculiar to themselves, and others in which they agree rather with languages of the Iranian family... That language (Kashmiri) possesses nearly all the features that are peculiar to the Pishaca and also those in which Pishacha agrees with Eranian.⁸

Grierson was always conscious of this arbitrary classification that looked quite tidy. He was the first philologist who questioned his own postulate regarding this classification. He wrote:

.. the claim locally urged that it (Kashmiri) is essentially a Sanskritic language persists, and in view of the historical fact that the Valley of Kashmir, before its conversion to Islam, was wholly populated by Brahmins with their Sanskritic lore, that claim might merit reconsideration.⁹

He, however, maintained that the Dardic languages are ... neither of Indian nor of Eranian origin, but a third branch of the Aryan stock, which separated from the parent stem after the branching forth of the original of the Indian languages, but before the Eranian languages had developed all their peculiar characteristics."¹⁰

After Grierson's notion of the Dardic, the term gained universal recognition and Kashmiri, without any linguistic justification, remained under the umbrella term.

Morgenstierne who, after extensive research in the so called Dardic languages, concluded that all the languages occurring in the area were a bundle of aberrant Indo-Aryan languages, not as a separate third branch of the Indic stem. He wrote that the languages

...contain absolutely no feature which cannot be derived from old IA. They have simply retained a number of striking archaisms, which had already disappeared in most Prakrit dialects... There is not a single common feature distinguishing Dardic as a whole, from the rest of the IA languages, and the Dardic area itself is intersected by a network of isoglosses, often

of historical interest as indicating ancient lines of communication as well as barears.¹¹

Morgenstierne, while rejecting Grierson's tripartite division of the Indic stem, did not take into consideration the non-IA features of the Kashmiri language and tagged the language with the mere geographical group of the IA languages, called Dardic. Fussman, who also used the term, however argued that "... the name Dardic languages ought not to be applied to Kashmiri."¹²

Suniti Kumar Chatterji, Braj B. Kachroo, Ruthe Laila Schimdt, Peter Edwin Hook, Omkar N.Koul, Kashi Wali, R.K.Bhatt and some other linguists continue to fortify the modified view that Dardic languages are essentially IA languages like other Prakrits and Kashmiri, in spite of its unique phonology, morphology and syntax is a Dardic language. Boris Zakharyin (1984), who discussed the distinctive features of the Kashmiri language, like its heavy ergativity, eloquently favoured the opinion of classifying Kashmiri as an Indo-Aryan language. He wrote:

...the more we learn about the Dardic languages...the more evident it becomes that G.A.Grierson might have been wrong to separate Kashmiri from the Indo-Aryan language stock, and that perhaps J.Block (1934) was right in stating that Kashmiri only primordially had been Dardic and later underwent a very heavy Indo-Aryanization.¹³

Keeping in view the radical differences between Kashmir and the IA languages, and also the fact that the very concept of the separate group of Dardic languages is baseless, it is safe to conclude that the Kashmiri language is an ancient Aryan language having closer affinity with Balto-Slavic and the Germanic languages rather than with Sanskrit and other IA languages. It has descended from some unknown dialect of the Central Asian Aryans, nicknamed as the Pishachas, who peopled the valley much before the advent of the Hindus. The language has continuously changed its lexis under the influence of the languages of the dominant peoples: Greeks, Budhists, Brahmins, Iranis, Afghans, Chaks, Mughals, Sikhs, Dogras and English, who successively ruled Kashmir. Lexis, being always replaceable, cannot be accepted as the basis of genealogical classification of the

language; phonology, morphology and syntax of the language intimate primitive ethnic identity of the people and existence of a proto-Kashmiri that borrowed from the languages of all those peoples that came into immediate cultural contact with the people of the Valley. 14

LITERATURE

There is a seven-hundred year old respectable history of the recorded literature in the Kashmiri language, but the richness, erudition and profundity of the earliest known literature, that is the verses of the great woman mystic poet Lal Dyad suggest that there might have been a very long tradition of oral literature in the language the culmination of which is the literature of the fourteenth century. The verses of another legendary poet of the 14th-15th century Sheikh Noor-ud Din, also called Nund Ryosh, could not be the beginning of a literature but a highly developed form of a long tradition. It was again in the same period that a masterpiece narrative *bana sur vadakataha* could be composed by Avatar Bhat in the language.

The literature in the language underwent a far-reaching transformation when the non-Brahmanic Hindus *en masse* got converted to Islam in the 14th century. Though the Shavite literature continued to be written by the Kashmiri Brahmins, the Muslim poets were deeply inspired by the mystic poetry and romances obtaining in Persian. They not only imbibed the themes and forms from Persian, but also the idiom, metaphor and imagery. New forms like the *ghazal*, *mathnavi*, *n'at*, and *manqabat* along with their themes were adopted from Persian, but the indigenous forms like the *vaakh* and *vatsun* did not lose their popularity. There are several masterpieces like Prakaash Ram's *krishnavatara chritra* (or *keeshur raamaayana*) and Lakhimanjoo Bulbul's *saamnaama* that are written in Persianized idiom in the *mathnavai* form and there are several *vatsans* composed by Muslim poets on the themes of Kashmiri *shaivism*. Almost all the classics of Persian poetry in the genre of *Mathnavi* on variegated themes, both romantic and epic nature, have been translated into Kashmiri and form the main bulk of Kashmiri literature up to the end of the 19th century. Poetry in the lyrical mode, called *vatsan*,

composed during the last seven hundred years is essentially of eroto-mystic nature and is still the most popular form of poetry in the language. Hundreds of poets, Hindu as well as Muslim, contributed to this form in every age and, in spite of the recurring themes, the flexibility in its melody is simply amazing. Haba Khatoon, Mehmood Gami, Rasool Mir, Maqbool Shah, Parmanand, Krishan joo Razdaan, Swachhi Kraal, N'ama Sahib, Waza Mehmood, Ahmad Batwari, Wahab Khar, Shamas Faqir, Rahman Dar, and Ahad Zargar are the most popular poets in this style.

The literature in the language received a new impetus in the early decades of the 20th century when the language came into contact with Urdu and English. Since then, new genres like short poem, short story, novel and realistic drama are quite popular with the writers. Besides, many world-class masterpieces of other languages have already been successfully rendered into the language.

SCRIPT

Old manuscripts in Kashmiri extant are found in the Sharda or Sidham (a form of the Brahmi script), Devnagri and Nast'aliq. However, after 1947 the Persio-Arabic script of the *Nast'aliq* form, with the addition of certain diacritical marks for unique Kashmiri vowels, was declared as the official script for writing in Kashmiri. The words borrowed from Arabic and Persian are written in their original orthographic form. The Devnagri is also quite popular among the writers of Kashmiri of the Hindu community. Of late, attempts are being made to popularize the Roman script for e-mails and website literature in Kashmiri.

KASHMIRI AND EDUCATION

Soon after 1947, Kashmiri was introduced as a compulsory subject in all the schools of the Kashmiri speaking areas. But with the cataclysmic political episode of 1953 in the political history of modern Kashmir, the language was deleted from the educational system of the State. In 1977, a fresh attempt was made to reintroduce Kashmiri in the curriculum and eventually the postgraduate Department of Kashmiri, initially a research cell

founded in 1972, was established in The University of Kashmir so that it could produce qualified human resource for undertaking the job of teaching the language at the school and college levels. The Department now runs one-year postgraduate Diploma, two-year M.A. programme, M.Phil and Ph.D programmes. The language is taught as an elective subject in ten degree colleges and over twenty higher secondary schools. In 2002, the government again decided to introduce Kashmiri as a compulsory subject in all the schools of the Kashmiri speaking areas.

Notes and References

1. Pandit Anand Koul Bamzai, (1932), *Kashmiri Hindu*. Srinagar.
2. G. Buhler, (1875), *Detailed Report of a Tour in Search of Sanskrit Manuscripts*, London. p. 79.
3. Ibid. p.79.
4. G.A. Grierson, (1911), *Standard Manual of the Kashmiri Language*, vol.1. p.65.
5. Perlmutter also used the term "Type A" Languages for The term V/2 Languages. See David Perlmutter (1971), *Deep and Surface Structure Constituents in Syntax*. New York
6. Peter Edwin Hook, (1976), "Is Kashmiri a SVO Language?" in *Indian Linguistics*, 37, p. 140.
7. Richard Leitner. (1893), *Dardistan in 1866, 1886 & 1893*. London, 1889.
8. G.A Grierson, (1919), *Linguistic Survey of India*, vol. VIII. Part 2. p. 2.
9. Ibid. p.345.
10. Ibid. p. 416.
11. George Morgenstierne, "Dardic and Kafir Languages," in *The Encyclopaedia of Islam*, new. Ed. Vol.2. Facs.25. Leiden 1961.p.138.
12. Gerard Fussman, (1972), *Atlas Linguistique des parlers Dardes et Kafirs (Linguistic Atalas of the Dardic and Kafir Speeches)*, vol.1. p.11.
13. Boris A Zakharyin, (1984), "Kashmiri and the Typology of South Asian Languages" in *Aspects of Kashmiri Linguistics*, ed. Kaul Omkar N. and Peter E.Hook. Delhi : 1984. p. 43.
14. Shafi Shauq, *A Semantico-Syntactic study of Syntactic Patterns of English and Kashmiiri*, Ph.D. Dissertation. Department of English, University of Kashmir, Srinagar, 1985. p. 245.

II

KASHMIRI SPEECH SOUNDS

A. VOWELS

Kashmiri	IPA	Roman	Hindi	Description	Resembling
ی	i	-yi	इ ि	high , front, short	' i' in English 'chip',
ی/یہ	i:	ye	ई ी	high , front, long	' ee' in Eng. ' keep'
ی	ɪ	i	इ	high, central, short	/ɪ/ in ' bottle'
ی	ɪ:	-ii	इ	high, central, long	'u' in Buhler
و	u	u	उ ु	high, back, shor	'u' in ' put'
و	u :	uu	ऊ ू	high, back, long	'oo' in 'loot'
ی/ے	e	ye	ए े	mid, front, short	/e/ in ' pet'
ی/ے	e :	yea	ये	mid, front, long	/ ai/ in ' maid'
ی	ə	e	अ ॅ	mid, central, short	as / a / in ' about'
ی	ə :	ee	आ ॉ	mid, central, long	/ ir/ in ' girl' or 'bird'
و	o	o	ओ ो	mid, back, short rounded	short rounded form of / o/ in 'of '
و	o :	oo	ओ ो	mid, back, long	as ' oa' in 'soar'
و		ua	औ ौ	low, back, short	short form of 'o' in 'God'
ا	a	a	अ	low, central, short	' ■' in ' cut'
آ	a :	aa	आ ा	low, central. long	' ■ ' in ' bark', ' arm'

Notes :

1. In addition to the above vowel sounds , there is word-medial and final palatalization in Kashmiri.

a. Word-Medial palatalization : $\hat{\sim}$ -' / - य followed by any of the above vowels. e.g. , *gyāl* , *nyuul* ग्याल न्यूल

b. Word-final palatalization : $\int$ y य , e.g., *kuly* , *shury* कुलय शुरय

2. The central high vowels, i.e., / i / / iː / and are not found in Indo-Aryan languages,

3. The back-mid short vowel / o / is not found in Indo-Aryan languages.

4. The back-mid long vowel / oː / is not the same as it is in the Indo-Aryan languages; it is a diphthong rather than a vowel / oa /.

5. The back-low vowel / o / is like ' o ' 'thought' in English , but short. It can better be recognized a diphthong / ua / .

Kashmiri Vowels**Tongue Height and Tongue Advancement**

	front	central	back
High Short	ɪ (yi) इ ि	ɨ	u
High long	iː (yie) ई ि	iː i i ऱ	uː ऊ
Mid short	e (ye) ए े	ə ॐ	o (o) ओ ो
Mid long	eː (yea)	..... (ee) ँ	oː (oa) ॊ
low short		ʌ (a) अ	(ua) ॊ
low long		aː (ā) आ ी	

B. CONSONANTS

There are twenty-seven consonants in Kashmiri that are classified as under:

I. STOPS

1. Bilabial Stops

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonant</u>
unvoiced, unaspirated	प	p	/p/	پ
unvoiced, aspirated	फ	ph	/ph/	ف
voiced, unaspirated	ब	b	/b/	ب

2. Apico-dental

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonant</u>
unvoiced, unaspirated	त	t	/t/	ت
unvoiced, aspirated	थ	th	/...../	تھ
voiced, unaspirated	द	d	/d/	د

3. Apico-alveolar

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonant</u>
unvoiced, unaspirated	ट	T	/t/	ٹ
unvoiced, aspirated	ठ	Th	/th/	ٹھ
voiced, unaspirated	ड	b	/b/	ڈ

4. Dorso-Velar

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonant</u>
unvoiced, unaspirated	क	k	/k/	ک
unvoiced, aspirated	ख	kh	/kh/	کھ
voiced, unaspirated	ग	g	/g/	گ

II. AFFRICATES

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonant</u>
unvoiced, unaspirated, apico-alveolar	च	ts	/ts/	چ
unvoiced, aspirated, apico-alveolar	छ	tsh	/tsh/	چھ

unvoiced, unaspirated, lamino palatal	च	ch	/...../	چ
unvoiced, aspirated, lamino palatal	छ	chh	.....h	چھ
voiced, unaspirated, palatal	ज	j	/j/	ج

III. FRICATIVES

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonant</u>
unvoiced, unaspirated, apico-deantal	स	s	/s/	س
unvoiced, unaspirated, apico-domal	श	sh	/...../	ش
voiced, unaspirated, lamino-alveolar	ज	z	/z/	ز
unvoiced, glottal	ह	h	/h/	ه / ہ / ھ

IV. NASALS

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonant</u>
voiced, unaspirated, bilabial	म	m	/m/	م
voiced, unaspirated, alveolar	न	n	/n/	ن
voiced, unaspirated, lamino-alveolar,	न्य	ny	/ny/	ني

V. LATERALS

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonat</u>
voiced, unaspirated, alveolar	ल	l	/l/	ل

VI. TRILL

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonat</u>
voiced, unaspirated, alveolar	र	r	/r/	ر

VII. GLIDES

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonat</u>
voiced, unaspirated, labio-dental	व	v	/v/	و
voiced, unaspirated, lamino-dental	य	y	/y/	ی/ے

Notes

1. Kashmiri script in the *nast'aliq* style includes ~~some~~ such letters (used in words borrowed from Persian and Arabic) as have no corresponding phonemes in Kashmiri. However, in writing the letters are retained.

<u>Description</u>	<u>देवनागरी</u>	<u>Roman</u>	<u>IPA</u>	<u>consonat</u>
voiced, unaspirated, lamino-dental	स	v	/s/	ث
voiced, unaspirated, lamino-dental	स	y	/s/	ص
voiced, unaspirated, lamino-alveolar, fricative	ज	z	/z/	ض
unvoiced, unaspirated, apico-dental stop	त	t	/t/	ط
voiced, unaspirated, lamino-alveolar, fricative	ज	z	/z/	ظ
low, central, short/long vowel	अ	■	/a/	ع
voiced, unaspirated, dorso-velar, stop	ग	g	/g/	غ
unvoiced, aspirated, labio-dental stop	फ	f	/f/	ف
unvoiced, unaspirated, dorso-velar stop	क	k	/q/	ق
unvoiced, glottal fricative	ह	h	/h/	ح
unvoiced, aspirated dorso-velar stop	ख	kh	/kh/	خ
voiced, unaspirated, lamino-alveolar, fricative	ज	z	/z/	ذ

II

LETTERS अक्षर / حرف

The traditional arrangement of the Kashmiri alphabet is the same as in Persian, Arabic and Urdu. The alphabet is given below.

कशमीरी अक्षरों के वही नाम हैं जो इनके फज़र्सी अरबी में हैं । इन को नीचे दिए गए त्रम में रखा गया है :

नाम	Name	حرف
अलिफ	<i>alif</i>	ا
बे	<i>be</i>	ب
पे	<i>pe</i>	پ
फे	<i>phe</i>	ف
ते	<i>te</i>	ت
थे	<i>the</i>	ث
टे	<i>Te</i>	ٹ
ठे	<i>The</i>	ٲ
से	<i>se</i>	س
जीम	<i>jeem</i>	ج
चीम	<i>cheem</i>	چ
छे	<i>chhe</i>	چھ
हे	<i>hai</i>	ح
खय	<i>khai</i>	خ
दाल	<i>daal</i>	د
डाल	<i>Daal</i>	ڈ
ज़ाल	<i>Zaal</i>	ذ
रे	<i>re</i>	ر
जे	<i>ze</i>	ز

चे	<i>tse</i>	ژ
छे	<i>tshe</i>	ژھ
सीन	<i>seen</i>	س
शीन	<i>sheen</i>	ش
स्वाद	<i>swad</i>	ص
ज्वाद	<i>dwaad</i>	ض
तोय	<i>toy</i>	ط
जोय	<i>zoy</i>	ظ
ऐन	<i>ain</i>	ع
गेन	<i>gain</i>	غ
फे	<i>fey</i>	ف
काफ	<i>qaaf</i>	ق
कीफ	<i>keef</i>	ک
गाफ	<i>gaaf</i>	گ
लाम	<i>laam</i>	ل
मीम	<i>meem</i>	م
नून	<i>noon</i>	ن
वाव	<i>vaav</i>	و
हे	<i>he</i>	ه
हमज़	<i>hamza</i>	ء
ये	<i>ye</i>	ی
ये	<i>ye</i>	ے

III USE OF LETTERS

अक्षरों का उपयोग

अ

।

a

आ = अ + आ = स + अ + आ

ओ = ओ + ओ = श + ओ + ओ

आ = अ + आ = ब + आ

दो = द + ओ + ओ = अ + ओ + ओ

त = त + अ + अ = प + अ + अ

ग = ग + अ + अ = श + अ + अ

Eng. Equi.हिन्दीदेवनागरीRomanक़ाश्

water

पानी

आब

aab

آب

hope

आशा

आश

aash

آش

lie

झूट

अपुज

apuz

آپوز

laugh/ smile

हंस

अस

as

آس

tears

आँसू

ओश

osh

آوش

clouds

बादल

ओबुर

obur

آؤبر

question

प्रश्न

सवाल

savaal

سوال

punishment

सज़ा

सजा

sazaa

سزا

medicine

दवा

दवा

davaa

دوا

night

रात

राथ

raath

راتھ

world

संसार

आलम

aalam

عالم

habit

आदत

आदथ

aadath

عادته

one

ऐक

अख

akh

اکھ

ब

ب

b

ब + आ + ग = बाग   ब + ओ + ल = बोल
 ब + उ + ल = बुल   ब + उ + ल = बुल
 ब + उ + ल = बुल   ब + उ + ल = बुल
 ब + उ + ल = बुल   ब + उ + ल = बुल

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्मिरी
garden	बाग	बाग	baag	बाग
vessels	बरतन	बान	baani	बान
plane (tree)	चिनार	बोन्य	boony	बोनी
basil	तुलसी	बबर	babir	बबर
face	चहरा	बुथ	buth	बुथ
speech	बोल	बोल	bool	बोल
brother	भाई	बोय	booy	बोय
brothers	भाई	बॉय	beey	बोय
sister	बहन	बेन्यि	benyi	बेन्यि
market	बाज़ार	बाज़ार	baazaar	बाजार
bus	बस	बस	bas	बस
rain	बारिश	बॉरिश	beeryish	बारिश
basil	तुलसी	बबर	babir	बबर

प

پ

p

प + व + श = पोश   प + व + ल + आ + व = प्लाव

प + व + प = पोप   प + व + ट = पोप   प + व + र = पोर

प + व + थ = पोथ   प + व + ग + ल = पाल

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्त
flower	फूल	पोश	poosh	पोश
kite	पतंग	पतंग	patang	पतंग
power	पावर	पावर	paavar	पावर
ripe	पोप	पोप	pop	पोप
pulaav	पुलाव	पोलाव	pwaalaav	पोलाव
silence	मौन	छोप्	tshwapi	छोप्
to shine	चमकना	नपुन	napun	नपुन
own	अपना	पनुन	panun	पनुन
cap	टोपी	टूपय	tuupy	टोपी
shine	चमक	नप् नप्	napi napi	नप् नप्
to read	पढ	परुन	parun	परुन
butterfly	तितली	पोंपुर	poonpur	पोंपुर
mad	पागल	पागल	paagal	पागल

फ

ڦ

f

ڦ = ڦ + و + ڦ = ڦوڦ

ڦهش = ڦ + ه + ش

ڦهشتر = ڦ + ه + ت + ر = ڦهشتر

ڦوڦ = ڦ + و + ڦ

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمیری
bloom (imp.)	फूल जा	फोल	phwal	ڦول
pronunciation	उच्चारण	फोर	phoor	ڦور
cotton	कपास	फम्ब	phamb	ڦمب
a basket	टोकरी	फोत	phot	ڦوت
hone	सान	फश	phash	ڦهش
hanging	फांसी	फांसय	pheesy	ڦهस
name of a month	फागुन	फागुन	phaagun	ڦागن
fever	बुखार	तफ	taph	ڦه
poplar	सफेदा	फस	phras	ڦर
a bead; a grain	एक दाना / मनका	फोल	phol	ڦول
■ boil/ carbuncle	फोड़ा	फेफुर	phyaphur	ڦيڦر

त

ت

t

त + आ + प = ताप
त + आ + र = तार

त + उ + त = तुत
त + उ + र = तुर
त + उ + ल = तुल

त + पि + र = त्पिर
त + पि + त = त्पित
त + म + र = त्मर

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्त
fresh	ताज़ा	ताज़	taazi	ताज़
hot	गरम	तोत	tot	तोत
pain	पीड़ा	ततुर	tatur	तुर
lift/ mulberry	उठा / शहतूत	तुल	tul	तुल
latch	सिटकिनी	तोर	toor	तोर
haf-adz	बड़ई की कुलहाड़ी	तूर	tuur	तूर
cold	ठंड	तार	tiir	तिर
go across	पार कर	तर	tar	तर
an arrow	तीर	तयीर	tyir	तिर
how many	कितने	क़ातय	kiity	किती
so many	बहुत सारे	तयीतय	tyity	तिती
hree	तीन	त्रये	trya	तिरे

थ

تھ

th

तह + आ + ल = तहाल   तह + अ + म + ब = तहम्ब
 तह + व + तह = तहवतह   तह + अ + र + आ + ए = तह्यरा
 क + अ + तह = कतह   म + अ + म + तह = मय्मथ

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्तूर
rest/ pause	विश्राम	थरव	thakh	तहक
platter	थाल	थॉलय	theely	तहाल
tale/ speech	कथा / बात	कथ	kath	कतह
hinderance	अड़चन	थ्वथ	thwath	तहवतह
pot-herb(mithi)	मीखी	मीथ	myieth	मय्मिथ
massage	मालिश करना	मथुन	mathun	मथुन
way/path	रासता	वथ	vath	वतह
tall	लम्बा	थोद	thod	तहोद
boast	डोंग / आत्म प्रशसा	थ्यकुन	thyakun	तहय्कन
to rub	मलना / मालिश	मथुन	mathun	मथुन
shiver	ठिठुरना/कांपना	थर्	thari	तहर्
shivering	कपकपी	थथराय	thathiraay	तहतथराय
a plate	खाली	थॉलय	theely	तहाल

ट

ٹ

T

ٹ + و + ھ = ٹوھ   ٹ + ے + م + آ + ھ = ٹماٹر

ٹ + ے + ن + گ = ٹنگ   ٹ + آ + س = ٹاس

ٹ + و + ن + گ + ے = ٹونگر

ٹ + ے + ب = ٹیب   ٹ + و + ر = ٹور   ٹ + ے + د + ھ = ٹیوٹھ

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمیری
stitch	टांका	टेब	tyeb	ٹیب
Tomatoes	टमाटर	टमाटर	TamaTar	ٹماٹر
bite, sting	डंक	टोंफ	Twaph	ٹوپھ
bitter	कड़वा	टयोठ	TyoTh	ٹیوٹھ
■ hoe	कुदाली	टोंगुर	Twangur	ٹونگر
a cap	टोपी	टूपय	Tuupy	ٹوپ
a bowl	कटोरा	टूर	Tuur	ٹور
a dot, ■ mark	बिन्दी	टयोक	Tyok	ٹیوک
nipple, ■ finger tip	स्तन का अग्रभाग	टयोंड़	TyonD	ٹیونڈ
embroidery	कशीदाकारी	टोंप्	Twpi	ٹوپہ کام
dear	प्यारा, प्रिय	टोठ	TooTh	ٹوٹھ
a pear	नाशपाती	टंग	Tang	ٹنگ

ट

ٹ

Th

ٹھ + و + ل = ٹھول = ٹ + - + س = ٹھس

ک + و + ٹ = کوٹھ   ٹھ + - + ٹ = ٹھٹھ

ٹھ + آ + ن = ٹھان = ر + - + ٹھانٹھ

ٹھ + و + ٹ = ٹھوٹھ   ٹھ + - + ل = ٹھل

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	काश्मीरी
Kick	टोकर / लात	ठिल	Thil	ٹھِل
lid	ढक्कन	ठान	Thaan	ٹھان
head-Iduk	सर से ठूंक	ठल्ल	Thwal	ٹھول
a jest/joke	परिहास	ठट्	ThaThi	ٹھٹھ
a copperman	तांबे के बरतन बनाने वाला	ठांकुर	ThannThur	ٹھान्ठर
■ kind of vetch	एक दाल	मुठ	muTh	मुंठ
a ram	भेड़	कठ	KaTh	कंठ
a dent	पिचकना	बट्	BaThi	बंथ
knee	घुटना	कोठ	Koth	कोंठ
jet	धार	ठींच	Thyienich	थ्येयिंच
block/hinderance	रुकावट	ठोर्	Thor	ठोर
kick	ठूंक	ठूंक	Thuunk	ठून्क
stop	ठहर	ठहर्	Thahar	ठहर

स

ث

S

Note : The letter occurs in words borrowed from Persian and Arabic.
In Kashmiri it is pronounced as /s/.

ث + ب + و + ت = ثبوت
ث + ب + آ + ر + ت = ثبات
ث + ب + و + آ + ر + ت = ثواب
ث + ق + آ + ف + ت = ثقافت

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمیری
proved	साबित	साबित	saabyit	ثابت
evidence	सबूत	सबूत	sabuut	ثبوت
heritage	वरासत	वरासत	varaasat	وراثت
inheritor	वारिस	वॉरिस	vaaryis	واریث
permanency	सबात	सबात	sabaat	ثبات
praise/thanks	गुणगाना	सना	sanaa	ثنا
affluence	धनवान	सरवत	sarvat	ثروت
culture	संस्कृति	सकाफत	sakaafat	ثقافت
fruit	फल	समर	samar	ثمر
meed/ virtuous action	पुण्य	सवाब	savaab	ثواب
heavy	भारी	सकील	saqyiel	ثقیل
equal/peer	बराबर वाला	सानी	saanyie	ثانی

j

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشتُر
answer	उत्तर	जवाब	javaab	جواب
congress	जलसा	जलस्	jalsi	جلسہ
joke	परिहास	जट्	jaTi	بُحْثہ
festivity	आनन्दोत्सव	जशन्	jashni	جشنہ
majic	जादू	जोद	jood	جود
radish	मूली	मुज	muj	مُج
meeting	मजलिस / सभा	मजलिस	majlyis	مجلس
a hubble bubble	हूका	जेजीर	jejyier	جینچیر
breakfast	प्रातः का भोजन	कोज	kooj	کوج
judge	जज	जज	jaj	جج
curved(f)	टीढी	हँज	hej	جج
■ peg	खूंटो	किज	kyij	کج
place/space	जगह	जाय	jay	جائے

च

چ

ch

چ = - + ن + و + - = چہ
 چ = - + م + - = چہ
 چ = - + ر + و + و + - = چارو وے
 چ = - + ی + - = چہ
 ک + و + - = کوچ

چ = - + ی + - = چہ
 ک + - + - = کچ

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمر
spoon	चमचा	चमचचि	chamchyi	چمچ
tea	चाय	चाय	chaay	چائے
a thing	चीज़	चीज़	chyiz	چیز
a big spoon	बड़ा चमचा	चोंचि	choonchyi	چونچ
silver	चांदी	चौन्दय	cheendy	چاندی
unripe (m)	कच्चा	कोच	koch	کوچ
father's brother	चाचा	चेचि	chyechyi	چچہ
father's sister	चाची	चयेचन्य	pyecheny	چچہ
clever	चालाक	चालाक	chaalaak	چالاک
cattle	मवेशी	चारवोय	chaarvooy	چارو وے
pocket	जेब	चंद	chandi	چند
mouth	मुँह	चोंठ	choonTh	چوٹھ

छ

چھ

chh

چھ + ل = چھل
 چھ + ا + ن + چھ = چھانچھ
 چھ + و + ن + چھ = چھونچھ
 چھ + ک + ا + چھ = کچھ
 چھ + ر + ا + چھ = چھر
 چھ + م + ا + چھ = مچھ
 چھ + د + ا + چھ + ن = دچھن

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمر
wash	धो लो	छल	chhal	چھل
umbrella	छाता	छात्	chhaati	چھاٹہ
weeds	धास फूस	कछ	kachh	کچھ
right side	दाहिना	दँछुन	dechhun	دچھن
fortnight	परववाड़ा	पछ	pachh	پچھ
flies	मकड़ियां	मछि	machhyi	مچھ
watch	रखवाली	रॉछ	reechh	راچھ
the eye/ eyes	नेत्र / आँख	अँछ	echh	اچھ
print	छाप	छाप	chhaap	چھاپ
scatter	बिखेर	छख	chhakh	چھکھ
carpenter	बढ़ई	छान	chhaan	چھان
holiday	छुट्टी	छुटी	chhuTyie	چھٹی

ह

ح

h

ح + ے + ر + ک = حرکت   ح + ے + د = حد
 ص + ے + ب + ح = صبح   ح + ے + ک + و + م + ے + ت = حکومت

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشُر
limit	सीमा	हद	had	حد
jealousy	सतर्क / ईर्ष्या	हसद	hasad	حَسَد
movement	गतिविधि	हरकत	harkat	حرکت
result	परिणाम / हासिल	हॉसिल	heesyil	حاصل
morning	प्रातः काल	सुबह	subh	صبح
love	प्रेम	मुहब्बत	muhat	محبت
government	सरकार / शासन	हकूमत	hkuumat	حکومت
accident	दुर्घटना	हॉदिस	heedyisi	حادثہ
pilgrimage	हज	हज	haj	حج
firm	दृढ़	महकम	mahkam	محکم
heat	गरमी / हरात	हरात	haraarat	حرارت
advice	परामर्श	नसीहत	nasyiehat	نصیحت
association	संगत	सुहबत	suhbat	صحبت

ख

خ

kh

ख + द + श = خوش   ख + द + न = خون
 ख + द + ब + ص + و + ر + ت = خوبصورت   श + ا + خ = شاخ
 म + ख + म + ل = محل   ख + ش + ک = خشک

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	काश्मीर
happy	प्रसन्न	ख्वश	khwash	خوش
silent	चुप	खामोश	khaamoosh	خاموش
beautiful	सुन्दर	खूबसूरत	khuubsuurat	خوبصورت
rabit	खरगोश	खरगोश	khargoosh	خرگوش
blood	खून / रक्त	खून	khuun	خون
branch	डाली	शाख	shaakh	شاخ
anger	क्रोध	खश्म	khashm	خشم
distorted	विकृत करना	मसख	masakh	مسخ
velvet	मखमल	उखमल	makhmal	مخل
pride	अभिमान	फखर	fakhir	فخر
fear	भय	खोफ	khoof	خوف
sleeping	सोया हुआ	ख्वफ्त	khwafati	خفته

d

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشت
tooth/ teeth	सहायता	दन्द	<i>dand</i>	دند
milk	दूध	दोद	<i>dwad</i>	دود
burnt	जल गया	दोद	<i>dod</i>	دود
pain	दर्द	दोद	<i>dood</i>	دود
rain	बारिश / वर्षा	रूद	<i>ruud</i>	رود
grandmother	दादी	दयद	<i>dyad</i>	دیده
pomegrenate	अनार	दोद	<i>deen</i>	دان
crescent	नया चांद	चन्द्र	<i>tsendir</i>	ژندر
step	कदम	कदम	<i>qadam</i>	قدم
pulses	दाल	दाल	<i>daal</i>	دال
decay	सड़ना	दवदुरुन	<i>dwadurun</i>	دودورن
God	ईश्वर	खुदा	<i>khuda</i>	خدا

ڊ

ڊ

D

ڊ + و + ن = ڊون   ڊ + و + ل = ڊول   ڊ + و + ا = ڊواؤ
 گ + و + ڊ + ڊ = گوڊ   ڊ + و + ڊ = ڊوڊ   ڊ + و + ا = ڊاے
 ب + و + ڊ = بڊو   ب + و + ڊ + ڊ = بڊوڊ

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمیری
walnut	अखरोट	इन	<i>Duun</i>	ڊون
one and a half	डेढ	डोड़	<i>DwaD</i>	ڊوڊ
two and a half	ढाई	डाय	<i>Daay</i>	ڊاے
firstly	पहले	गोंडू	<i>gwaDi</i>	گوڊ
big (sg.)	बड़ा	बोड़	<i>boD</i>	بڊو
big (pl.)	बड़े	बड़य	<i>beDy</i>	بڊی
a stick	इड़ा	इंडू	<i>DanDi</i>	ڊنڊ
a drum	ढोल	डोल	<i>Dool</i>	ڊول
a gift	उपहार	डॉलय	<i>Deely</i>	ڊی
half-bloomed	अधखिला	अड्फुल्ल	<i>aDiphol</i>	اڊفول
illiterate	अशिक्षित	मुड़	<i>muDi</i>	مڊ
to sweep	झाड़ू देना	डुवुन	<i>Duvun</i>	ڊون
Dal (lake)	इल झील	इल	<i>Dal</i>	ڊل

Z

ذ

ذ

ذ + ا + ت = ذات   ذ + - + ک + ر = ذکر
 ذ + ہ + ی + ن = ذہین   ذ + ا + ے + ق + - = ذائقہ
 ذ + - + خ + ی + ر + - = ذخیرہ

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمر
self	आत्मा / व्यक्तित्व	जात	zaat	ذات
store	भंडार	ज़खीर्	zekhyieri	ذخیرہ
mind	स्मृति	ज़िहन	zyihan	ذہن
intelligent	बुद्धिमान	ज़हीन	zahyien	ذہین
religion	धर्म	मज़हब	mazhab	مذہب
mention	उल्लेख ; नाम	ज़िकिर	zykyir	ذکر
taste	लेना	ज़ॉयक्	zeeyki	ذائقہ
mentioned	स्वाद	उंज़कूर	mazkuur	مذکور
pleasing	उल्लेखित	लज़त	lazzat	لذت
taste	स्वाद	लज़ीज़	lazyiez	لذیز
delicious	स्वादिष्ट	जज़ब	jazb	جذب
absorb	चूस लेना	ज़लालत	zalaalat	ذالالت
wickedness	दुष्टिता; दुराचार	ज़लील	zalyiel	ذلیل
wicked	दुष्ट			

र

ر

r

रूद = र + उ + द = रुद   रात = रा + त = रात   र = र + उ + द = रुद

रङ्ग = र + न + ग = रङ्ग   र = र + उ + द = रुद   र = र + उ + द = रुद

प = प + र + उ + द = पुर   र = र + उ + द = रुद   र = र + उ + द = रुद

English	न्दि	देवनागरी	Roman	क़ाश्तूर
rain	बारिश ; वर्षा	रूद	ruud	रूद
night	रात	रात	raath	रात
autumn	शरत् ऋतु	हरुद	harud	हरुद
debt	कर्ज ; ऋण	करज	kariz	करज
colour	रंग	रंग	rang	रङ्ग
last year	पिछले साल	पुरुस	parus	पुरुस
arm	बाजू	नैर	ner	नैर
clove	लौंग	रौंग	rwang	रौंग
rope	रस्सी	रज	raz	रज
house	मकान	लैर	ler	लैर
guard	रखवाली	रौछ	reechh	रौछ
treasure	खजाना	राश	raash	राश
to sulk	रूठना	रोशुन	rooshun	रोशुन

ज़

ز

ز

ز = ز + ا + ن = زبان   ز = ز + ا + ن = زبان   ز = ز + ا + ن = زبان
 ز = ز + ا + ن = زبان   ز = ز + ا + ن = زبان   ز = ز + ا + ن = زبان

ز = ز + ا + ن = زبان   ز = ز + ا + ن = زبان   ز = ز + ا + ن = زبان

English language	हिन्दी भाषा	देवनागरी ज़बान	Roman zabaan	کاشمر زبان
a nudge/shove	हलका धक्का	ज़ीर	zyier	زپر
a nap	झपकी	ज्वल	zwat	زول
a cook/chef	रसोया	वाज़ू	vaazi	واز
the tongue	जीभ	जयेव	zyav	زہ
truth	सच्चाई ; सत्य	पज़र	pazar	پزر
illumination	चरागां	जूल	zuul	زول
today	आज	अज़	az	از
music	संगीत	साज़	saaz	ساز
introduction	परिचय	ज़ान	zaan	زان
stay	ठहर	रोज़	rooz	روز
listen	सुन	बोज़	booz	بوز
drawers	अंदरवाला पायजामा	दराज़	daraazi	دراز

च

ژ

ts

ॠ = ॠ + ॠ + ॠ ॠ = ॠ + ॠ + ॠ ॠ = ॠ + ॠ + ॠ
 ॠ = ॠ + ॠ + ॠ ॠ = ॠ + ॠ + ॠ + ॠ + ॠ ॠ = ॠ + ॠ + ॠ

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्त्र
run away; flee	भाग	चल	tsal	ॠल
four	चार	चोर	tsoar	ॠर
fourteen	चौदह	च्वदाह	tswadah	ॠदह
wrist	कलाई	होच	hots	ॠ
to dance	नाचना	नचुन	natsun	ॠन
selection	चुनाव	चौर	tseer	ॠर
thief	चोर	चूर	tsuur	ॠर
he fled	वह भागा	चोल	tsol	ॠल
how many	कितने	कँच	kets	ॠ
a lamp	दिया	चोंग	tsoong	ॠग
a bite	दांतों से	चोप	tsop	ॠप
	काटना			
a small purse	छोटी थेली	गोंचूर	gwatsir	ॠर
bear up	सह लेना	चाल	tsaal	ॠल

छ

थ

tsh

थ = ल + ँ + थ   थ + र = थार   थ + ये + न = थैन

थ + अ + क = कथ   थ + अ + ज = जथ

थ + ओ = ओथ

प + थ + ओ = पथ   ल + थ + अ + ल = लथ

थ + ओ + प = पथ

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्त
search	ढूढ़	छार	tshaar	थार
a trick ; a ruse	चाल	छल	tshal	थल
a she-goat	बकरी	छावज	tshaavij	थवाज
a guest	अतिथि	पोछ	potsh	पथ
go	जा	गछ	gatsh	गथ
fragile	भंगुर/नंजुक	ओछ	otsh	ओथ
rupture; schism	दरार	छयन	tshyan	थैन
empty	खाली	छोर	tshor	थोर
silence	मौन	छोप्	tshwapi	थोप
arm-pit	बगल	कछ	katsh	कथ
faith	विश्वास ; श्रद्धा	पछ	patsh	पथ
broom	झाड़ू	लछुल	latshul	लोथल
to abate	कम होना	छोकुन	tshwakun	थोक्न

स

س

S

स + ल = साल   स + र + त = स्त्री   स + त् + ह = स्तह
 स + र + त् + प् = स्त्रुप्   स + र + द + न + ग = स्रुदङ्ग
 स + ल = सुल्स = सु'र = सु'र   स + म + अ = मास

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्त
a lake	झील	सर	sar	सर
feast; sister of ones wife	दावत; बेवी की बहन	साल	saal	साल
with	साथ	सात्तय	siity	सत्त
early	प्रारम्भिक; जलदी	सुल	sul	सुल
mother's sister	मां की बहन	मास	mas	मास
somavar	समावार	समावार	somavar	सावार
a snake	सांप	सरुफ	saruph	सरुप्
ashes	राख	सूर	suur	सु'र
a walk; a trip	सैर	सौर	seer	सार
a needle	सूई	सुचन	sitsan	सु'न
a dish served with food	भोजन	स्योन	syon	सु'न
comfort; peace	सुख	सौख	swakh	सु'क

श

ش

sh

श = श + य + न = शीन
 श = श + ल = शाल
 श = श + र = शर
 श = श + अ + ल + र = मशाल
 श = श + अ + र = शर
 श = श + अ + म = शाम
 श = श + अ + प = पश
 श = श + अ + ह = शह
 श = श + अ + न = शन

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाशूर
evening	शाम	शाम	shaam	शाम
a child	बच्चा; शिशु	शुर	shur	शूर
frost-bite	ठंड से हुई	शुह	shuh	शुह
	सूजन			
rub; hone	रगड़	फश	phash	फ़श
cold season	शीतकाल; पाला	शुशुर	shushur	शुशूर
torch	मशाल	मशाल	masheely	मशाल
snow	हिम ; बरफ़	शीन	shyien	शीन
jackal	सियार ; गीदड़	शाल	shaal	शाल
light	प्रकाश	गाश	gash	गाश
harm; evil	हानि	शर	shar	शर
act				
itch	खुजली	कशुन	kashun	क़शुन
roof	छत	पश	pash	पश
breath	श्वास	शह	shah	शह

स

ص

S

ص + ا + ب + - + ر = صابر

ص + ا + ب + - + ن = صابن

خ + ا + ص = خاص   خ + ص + و + - + ر + ت = خصوصیت

English	हिन्दी	देवनागती	Roman	کاشُر
patience	सहनशक्ति	सब्र	<i>sabir</i>	صبر
patient	सहनशील	साबिर	<i>saabyir</i>	صابر
nature	विशेष लक्षण	खासियत	<i>khasyiyat</i>	خاصیت
particular	विशेष	मखसूस	<i>makhsuus</i>	مخصوص
distinctive feature	विशेषता	खसूसियत	<i>khasuusyiyat</i>	خصوصیت
bounty; benefit	उदारता ; लाभ	फैज़	<i>faiz</i>	فیض
agreement	समझौता	फॉसल्	<i>feesli</i>	فیصلہ
season; crop	फसल	फसल	<i>fasl</i>	فصل
buture	कसाई	कसाब	<i>kasaab</i>	قصاب
resolution of a dispute	सहमति	तसफियि	<i>tasfyiyi</i>	تصفیہ
author	लेखक	मुसन्निफ	<i>musannif</i>	مصنف
authorship	रचना	तसनीफ	<i>tasnyief</i>	تصنیف
clean	स्वच्छ ; निर्मल	साफ	<i>saaf</i>	صاف

ज़

ض

ز

ض + ے + ر + ب = ضرب ض + ے + ر + و + ر + ت = ضرورت
 ض + ا + م + ے + ن = ضامن ض + ا + ب + ے + ط = ضابطہ
 م + ے + ض + ب + و + ط = مضبوط ف + ض + و + ل = فضول

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمر
opposite, bias	विरोध; वैर;	ज़िद	zyid	ضد
disease	रोग	मरज़	maraz	مرض
guarantor	ज़ामिन	ज़ामिन	zaamyin	ضامن
strong	मज़बूत	मज़बूत	mazbuut	مضبوط
useless	फ़ज़ूलए; तुच्छ	फज़ूल	fazuul	فضول
need	आवश्यकता	ज़रूरत	zaruurat	ضرورت
strike; multiplication	चौट;	ज़र्ब	zarb	ضرب
waste	गुणन; सिक्का			
district	ज़ाया; व्यर्थ	ज़ायि	zaayi	ضایعہ
guarantee	ज़िला	ज़िल्	zyili	ضلع
weak	ज़मानत	ज़मानत	zamaanat	ضمانت
in connection with	निर्बल	ज़ईफ	zayief	ضعیف
	के संबंध में	ज़िमान	zyiman	ضمن

त

ط

t

ط+ا+ق=طاق   ط+ب=طب   ط+ا+ل+ب=طالب
 م+ط+ل+ا+ب=مطلب   خ+ط=خط
 خ+ط+ا+ب=خطاط

ط+و+ط+ا=طوطي   ط+ر+ف=طرف

ا+ح+ط+ا=احاطه

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्र
a parrot	तोता	तोत्	tooti	طوطي
knowledge of	चिकित्साशास्त्र	तिब	tyib	طب
medicine	प्रयोजन; रुचि	मतलब		مطلب
purpose; interest	पत्र	खत	matlab	خط
■ letter	खुशनवीस	खतात	khat	
calligrapher	और; दिशा	तरफ़	khataat	خطاط
direction	अहाता	इहात्	taraf	طرف
premises	मज़बूत	मज़बूत	iyhaati	احاطه
strong	ज्ञान का छात्र	तालिब	mazbuut	مضبوط
seeker of knowledge	खिड़की	ताक	taalyib	طالب
a window	तूफ़ान	तूफ़ान	taak	طاق
storm	निश्चित	तय	tuufaan	طوفان
decided	हाथ धोने	तय	tay	طے
ewer	केलिए	तशत	tasht	طشط
	चिलमची			

ज

ظ

Z

ظ + ن = ظن   ظ + ف + ى = ظفر

ظ + ر + ى + ف = ظریف

ظ + ل + ى + م = ظلم   ظ + ا + ه + ر = ظاہر

ظ + ا + ل + م = ظالم

ح + ظ = حظ   م + ح + ظ + و = محظوظ

ظ + ه + و + ر = ظہور

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمیری
thought	चिन्तन	जन	zan	ظن
tyranny	अत्याचार; शसक	जुलुम	zulum	ظلم
tyrant	अत्याचारी	जॉलिम	zeelyim	ظالم
oppressed	शसकपीड़ित	मज़लूम	mazluum	مظلوم
pleasure	सुख; संतोष	हज़	haz	حظ
glad, cheerful	जिसे संतोष मिला हो	महजूज़	mahzuuz	محظوظ
revelation	प्रकट होना	ज़हूर	zahuur	ظہور
revealed	प्रकट	ज़ाहिर	zaahyir	ظاہر
witty	हास्यकार	ज़रीफ़	zaryief	ظریف
humour	परिहास ; प्रहसन	ज़राफत	zarafat	ظرافت
expression	अभिव्यक्ति	इज़हार	izhaar	اظہار
spectacle	नज़ारा ; द्रश्य	नज़ार्	nazaari	نظارہ
acceptable	स्वीकार्य	मनज़ूर	manzuur	منظور

a / i / u

ع

अ ; इ ; उ

ع + - + ب + ا + د + ت = عبادत   ع + ا + ل + - + م = عالم
 ا + ع + ت + ب + ا + ر = اعتبار   ع + - + ل + ا + ج = علاج
 ت + ع + ج + - + ب = تعجب
 ت + ع + و + ی + ذ = تعویذ   ت + ع + د + ا + د = تعداد
 ش + - + م + - + ع = شمع

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	काश्मीरी
worship	पूजा	इबादत	ibaadat	عبادت
number	संख्या	तेदाद	tyeidaad	تعداد
credible/authentic	विश्वास के	मुअतबर	muatbar	معتبر
cure/remedy	लायक	इलार	ilaaj	علاج
amazement	इलाज	ताँजुब	taajub	تعجب
amulet	आश्चर्य	ताँवीज	teevyiez	تعویذ
candle	तावीज	शमा	shamaa	شمع
building	शमा	इमारत	imaarat	عمارت
architecture	इमारत ; भवन	ताँमीर	taamyier	تعمیر
to say in petition	इमारत;	अरज़	arz	عرض
highest point	वास्तुकला	उरूज	urooj	عروج
scholar	अरज़	ऑलिम	aalyim	عالم
	पराकाष्ठा ; उरूज			
	विद्वान			

ग   غ   g

غ + ل + ء = غلے   غ + ب + ا + ر = غبار   غ + م + ء = غم
 غ + ص + ء = غصہ   غ + و + ا + غ = غوغا
 غ + ب + ء = غیب
 م + ر + غ = مرغ   د + ا + غ = داغ   م + ز + غ = مغز

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمری
anxiety	चिंता ; ग़म	गम	gam	غَم
sad, gloomy	उदास	गमगीन	gamgyien	غَمگین
a genre of poetry	ग़ज़ल	गज़ल	gazal	غزل
noisy crowd	भीड़ भाड़	गौगा	gauga	غوغا
arrogant	अक़बड़ ; घुमंडी	मगरूर	magruur	مغرور
the West	पश्चिम	मगरिब	magryib	مغرب
a scar	दाग़	दाग	daag	داغ
the brain	मस्तिष्क	मगज़	magz	مغز
invisible	छिपा हुआ	गॉब	geeb	غیب
wrong	ग़लत ; अनैतिक	गलत	galat	غلط
dust	धूल	गुबार	gubaar	غبار
deceit	धोखा ; छल	दगा	dagaa	دغا
brightness	उज्ज्वलता	फरूग	farooq	فروغ

f

ف

फ़

ف + ء + ر + ء + ق = فرق ف + ا + ن + و + س = فانوس

ف + ء + ر + ا = فوراً

ف + ء + ت + ح = فتح ف + د + ا = فدا

ن + ء + ف + ر + ت = نفرت

ک + ء + ف + ا + ت = کفایت ح + ر + ی + ف = حریف

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمری
affaection	स्नेह ; प्रेम	शफक्त	shafkat	شفقت
hatred	धृणा	नफरत	nafrat	نفرت
difference	असमानता ;	फरक	farak	فرق
victory	विजयता	फतह	fatah	فتح
sacrifice	बलिदान; फिदा	फिदा	fidaa	فدا
rival	प्रद्विन्दी	हरीफ	haryief	حریف
clean,	निर्मल	शफाफ	shafaaf	شفاف
bright	तुरत	फौरन	favran	فوراً
immediately	किफायत	किफायत	kyifaayat	کفایت
frugality	विलीन; शून्य	फना	fanaa	فنا
vanished	फानूस	फानूस	faanuus	فانوس
chandelier	अक्षर ; वर्ण	हरफ	haraf	حرف
alphabet				

क   ق   q

ق + ء + ل + ء + م = قَلَم   ق + ء + ص + و + ر = قِصَور

ق + و + ل = قول   ق + ء + و + ء + ت = قوت

ق + ا + ن + و + ن = قانون   ق + ء + و + ر = قدر

ق + ء + و + ر + ت = قدرت   ت + ء + ق + س + ی + م = تقسیم

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشُر
value	मूल्य , दाम	कद्र	kadir	قدر
nature	सृष्टि , प्रकृति	कुदरत	kudrat	قدرت
fault, felony	दोष, अपराध	कसूर	kasuur	قصور
pen	पेन, कलम	कलम	kalam	قلم
law	कानून, विधि	कादून	kanuun	قانون
force	बल, शक्ति	कुवत	kuvat	قوت
subtract	घटाना	तफरीक	tafryiek	تفریق
affectionate	स्नेहशील	शफीक	shafyiek	شفیق
desire	शौक	शौक	shauk	شوق
quotation	उद्धरण	कोल	koal	قول
oath	शपथ	कसम	kasam	قسم
accept	स्वीकार	कबूल	kabuul	قبول

क क k

क + व + ल = कूल   क + ॲ + स = कूस   क + अ + म = काम

क + अ + र = कार

क + व + र = कवर   क + व + क + ॲ + र = कवर

क + ॲ + ल = कल

क + ॲ + क + ॲ + र + थ = कथर   क + ॲ + क + ॲ + ल = कल

न + ॲ + क + र = नकर

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	कश्मीर
a dove	कोयल	कुकिल	kukyil	कुकिल
a cock	मुरगा	क्वोकुर	kwakur	कोकर
a crow	कव्वा	काव	kaav	काव
a stream	नदी	कोल	kwat	कूल
work	काम	कॉम	keem	काम
a nail	कील	क्युल	kyul	कथिल
how much	कितना	कूत	kuut	कोत
a hen	मुरगी	क्वक्कुर	kwakir	कोकर
sour (pl)	खटटे	चोकय	tsoky	थोकर
to walk	चलना	पकुन	pakun	पकन
Kashmir	कशमीर	कशीर	keshyier	केशीर
Kashmiri	कशमीरी	कॉशुर	keeshur	केशुर

ख क kh

$\text{कहूर} = \text{क} + \text{ह} + \text{उ} + \text{र}$

$\text{कहल} = \text{क} + \text{ह} + \text{ल}$

$\text{कह} = \text{क} + \text{ह}$

$\text{कहोर} = \text{क} + \text{ह} + \text{उ} + \text{र}$

English	न्दि	देवनागरी	Roman	क़ाश्त्र
a field	खेत	खह	khah	क़ेह
hollow	खोखला	खोखुर	khwakhur	क़ोखुर
ironsmith	लोहार	खार	khaar	क़ार
dry	सूखा	होख	hokh	होख
dig	खोद	खन	khan	क़न
a shoulder	कन्ध	नख	nakh	नख
anger	क्रोध	चख	tsakh	चख
left (side)	बायाँ	खोवुर	khoovur	क़ोवुर
wide	खुला	खोल	khoh	क़ोल
a scarecrow	बिजूखा, डरावा	खोख	khokh	क़ोख
to fear	डरना	खोचुन	khootsun	क़ोचुन
to dig	खोदना	खनुन	khanun	क़नुन

ल ल l

ल + व + र = लोर   ल + ے + و + ا + س + ے = लोअے   ल + و + ल = लोल

ल + ے + ے + ت + ے + ر = लैटर   ल + ا + ر = लार

ल + ے + ے + کھ = लیکھ

ल + و + و = लोव   क + ल = काल   क + ے + ے + ल = किल

क + ے + ल = कल

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्मीर
cucumber	खीरा ; ककड़ी	लॉर	leer	लार
a stick	छड़ी	लूर	luur	लोर
passionate love	प्रेम	लोल	lool	लोल
■ species of thrushes	बुलबुल	बुलबुल	bulbul	बुलबुल
dumb	गूंगा	कोल	kol	कोल
speech; bird song	बोल चाल	बोलबोश	boolboosh	बोलबोश
a saw	आरी , करांत	ल्यत्र	lyetir	लैटर
fresh trees	ताज़ा पेड़ , वृक्ष	लोव	loov	लोव
dumb (pl.)	गूंगे	कुलय	kely	कुल
branches; legs	शाखा; टांगें	कल्लय	lang	लंग
■ a sort of dry bread	एक प्रकार की रोटी	लंग	lavvasi	लोअे

म

م

m

म+व+ज=मोज म+व+ल=मोल म+अ+स=मस
 न+अ+म=नम म+अ+ल=माल म+अ+र+अ+व=मरवा
 म+व+ल=मोल म+अ+म+अ+न=मन

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्तूर
hair	बाल	मस	mas	मस
father	पिता	मोल	moal	मोल
mother	माता	मोज	moaj	मोज
mother's	मामा	माम	maam	माम
brother	भूल जा	मेशराव	meshiraav	मेशराव
forget	पनीर	चामन	tsaaman	चामन
cheese	सिकुड़ जाना	चमुन	tsamun	चमुन
to	माल, माला	माल	maal	माल
shrink/contract	नाखून	नम	nam	नम
riches; garland	मांस, गोश्त	माज़	maaz	माज़
nails	विक्षप्त आदमी	मोत	mot	मोत
meat, flesh	खोल जा	मिशराव	mitsraav	मिशराव
a mad man				
open				

न

ن

n

न = न + र = नूर   न = न + अ + ल + क = नलक
 न = न + उ + र = नूर

न = न + उ + र = नूर   न = न + अ + ल + क = नलक

न = न + अ + ल + क = नलक

न = न + उ + र = नूर   न = न + अ + ल + क = नलक

न = न + अ + ल + क = नलक

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	क़ाश्तूर
light	प्रकाश	नूर	nuur	नूर
a pipe	नली	नोर	noor	नूर
a son's wife	बहू	नोश	nwash	नोश
leaves; thread	पत्ते ; धागा	पन	pan	पन
gold ; husban's second wife	सोना ; नति की दूसरी पत्नी	सोन	swan	सोन
visible	प्रत्यक्ष	नोन	non	नोन
arm	बांह	नैर	ner	नैर
fire	आग	नार	naar	नार
mother's	मां की मां	नानय	naany	नानय
mother	भाषाएं	जबान्	zabaani	जबान
languages	महिलाएं	जनान्	zanaani	जान
women	सुराही	नौर	neer	नौर
a water jar				

व

و

v

و+ا+ن=وان   و+و+ش=دوش   و+ا+و=واو

و+و+و+ر=ووؤر   و+و+و=زوؤ   و+ع+و+ت=دعوت
 و+ا+و=ہاو   و+و+ث=دوٹھ   و+ل+و=دولہ

English	ہندی	देवनागरी	Roman	کاشمری
a path	पथ , रास्ता	वथ	vath	وَتھ
wind	तेज़ हवा	वाव	vaav	واو
come!	आ जा	वौल्	vwali	دولہ
sigh	आह	वौश	vwash	دوش
a calf	बछड़ा	वोछ	votsh	دوٹھ
a stranger	अजनबी , पराया	व्वपर	vwapar	دوپر
■ (some) hair)	बाल	वाल	vaal	وال
forest	वन	वन	van	وَن
louse	जूं	जोव	zov	زوؤ
a weaver	जुलाहा , बुनकर	वोवुर	voovur	ووؤر
■ he-goat	बकरा	छावुल	tshhavul	ٹھاؤل
a corridor /porch	गलियारा	वोट	voT	دوٹ

ی (یہ) ی
 ے + یہ = ل + ے + یلہ
 ے + ے + ہ = ہب
 ے + ے + تھ = تھ
 ے + ے + ق + پ = قپن
 ے + ے + م = م
 ے + ے + ر = ریر

English	ہندی	دیناگری	Roman	کاشمر
when	جب	یہلی	yelyi	یہلیہ
like this	ایسا	یوٹھ	yuth	یٹھ
■ friend	میترا	یار	yaar	یار
■ pine tree	چیڈ کھ پھڈ	یور	yeer	یار
here	یہاں	یور	yoor	یور
this way	اس اور	یپورے	yapeery	یپارے
quarrel; justice	نیاہ ; جگڈا	نیاہ	nyaay	نیاہ
faith; devotion	ویشواس، آسٹھا	یقین	yqyien	یقین
wool	وون	ییر	yyiar	یر
open	خولا	یال	yali	یلہ
memory	یاد، سمرن	یاد	yaad	یاد
soot : Oh!	کالیکھ : ہاہ !		hany	ہاہ

4. GRAMMAR / व्याकरण / گرامر

Kashmiri Sentence / कश्मीरी वाक्य / کاشمیری جملہ

Word Order / शब्द क्रम / لفظ ترتیب

Unlike other Indo-Aryan Languages, the typical word -order of a Kashmiri sentence is : S+V+O.

shuryav hyoch compyuter.

The children learnt computer.

However, for emphasis we may shift the object to sentence initial position.

compyuter hyoch shuryav.

The finite verb invariably takes the second slot.

In a YES-NO question also the verb takes the second slot:

shuryav hyochha compyuuter ?

Did the children learn computer ?

But in a question that needs answer in a statement, the verb comes at the sentence final position.

shuryav kyah hyochh ?

What did the children learn?

हां/ना प्रश्न में भी क्रिया वाक्य दूसरा स्थान लेती है :

शुरयव हयोछा कमप्यूटर ?

क्या बच्चों ने कमप्यूटर सीख लिया ?

पर जिस प्रश्न का उत्तर पूरा कथन होए उस में क्रिया वाक्य के अंत में आता है :

शुरयव क्याह हयोछ ?

बच्चों ने क्या सीखा ?

Conversation :

Q. *tsya kyah chhuy naav ?* (What is your name ?)

A. *mya chu naav Roshan* (My name is Roshan.)

Q. *tsi katyi chhukh roozan ?* (Where do you live?)

A. *bi chhus roozan kasyieryi manz* (I live in Kashmir.)

Q. *tsi gatshikkah gulmarg ?* (Will you go to Gulmarg?)

A. *aa bi gatshi gulmarg .* (Yes I will go to Gulmarg?)

Q. *tsya chhutha pahalgaam vuchhmut ?* (Have you seen

Pahalgam?)

A. na mya chhuni vuchhmut pahalgam. (No I have not seen Pahalgam.)

Q. yetyi katyi chhukh Thehryith? (Where do you stay here?)

A. bi chhus havisbootas manz Thehryith .

(I stay in a houseboat.)

प्र: चे क्याह छुय नाव ? { आप का नाम क्या है ? }

उ: म्ये छु नाव रोशन { मेरा नाम रोशन है । }

प्र : च् कति छुख रोज़ान ? { आप कहां रहते हैं ? }

उ : ब् छुस रोज़ान कशीरि मंज़ । { मैं कश्मीर में रहता हूं }

प्र : च् गछ्खा गुलमरग ? { क्या आप गुलमरग जाएंगे । }

उ : आ ब् गछ् गुलमरग { हां मैं गुलमरग जाआंगा । }

प्र : चे छुथा पहलगाम वुछमुत ? { क्या आप ने पहलगाम दकखा है ? }

उ : आ मे छु पहलगाम वुछमुत । { हां मैं ने पहलगाम देखा है । }

प्र : येति कति छिव रोज़ान ? {यहां कहां रहते हैं ? }

उ : येति छुस ब् हावसबोटस मंज़ रोज़ान । {यहां मैं हंवसबोट में रहता हूं । }

The Noun/ संज्ञा/تڢا

Every noun in Kashmiri carries number, gender and case with it. A noun is used as singular or plural, masculine or feminine, and it undergoes sound changes according to various cases.

कश्मीरी में हर संज्ञा के साथ संख्या, लिंग, ओर केस दिखाने के लिए स्वरों का बदलाव होता है ।

kaav chhu kyihn.

The crow is black.

काव छु क्रिहुन ।

कवा काला है ।

काو چھ کرہن۔

kaavan khyov Doon.

The crow ate a walnut.

कावन ख्योव डून ।

कवे ने अखरोट खाया ।

काون کھیوؤڈون۔

kaavan khyey Duny.

The crows ate walnuts.

कावव ख्येय डूनय ।

कवे ने अखरोट खाए ।

काव کھیئے ڈونی۔

kaavas pyov Duun.

The crow dropped the walnut.

कावस पयोव डून ।

कवे ने अखरोट गिराया ।

कावस पयोव डून -

kaavi nyi desy pyov Duun vesy.

The crow made the walnut fall.

काव नि देसय प्योव डून -

वैसय ।

कवे से अखरोट गिर गया ।

Number/संख्या / تعداد

Most of the nouns show singular and plural distinction. They undergo internal sound changes and also take some suffixes. Mass nouns like *dwad* do not show any number distinction. In changing a masculine singular noun into plural, the final consonant gets palatalized and the vowel inside the noun also changes. However, many masculine nouns do not show any sound differentiation, the distinction is shown by other parts of the sentence in which such a noun occurs.

अक्सर संज्ञा संख्या एकवचन, ओर बहुवचन का अन्तर दिखाते हैं । इस के लिए संज्ञाओं में भीतरी स्वर-परिवर्तन हो जाता है ।

yi kemy sund shur chhu?
Whose child is this?

यि शुर कैमय सुंद छु ?

यह बच्चा किस का है?

ये शुर कैमय सुंद छु ?

yim chhaa tuhundy shury?

Are these children yours?

हुम छा तुहंदय शुरय ?

क्या वह आप के बच्चे हैं?

हम छा तुहंदय शुरय ?

aa, yim chhyi myeeny shury.

Yes, they are my children.

आ, यिम छि म्योन्य शुरय ।

हां, वह मेरे बच्चे हैं ।

आ-यिम छि म्योन्य शुरय -

yi kul chhu vaaryah boD.
This tree is very tall.

यि कुल छु वारयाह बोड़ ।

यय पेड़ बहुत बड़ा है ।

यि कुल छु वारयाह बोड़ -

hu govah tsoonThy kul?
Is it an apple tree?

हु गोवाह चूठय कुल ?

क्या वह सेब का पेड़ है?

हु गोवाह चूठय कुल ?

na, yi gov hoonyi kul.
No, it is a plane tree.

ना, यि गोव बोन्य ।

नहीं, यह चिनार का पेड़ है ।

ना-यि गोव बोन्य -

hu kus jaanaavaar gov?
What is that bird called?

हु कुस जानावार छु?

वह कौन सा पक्षी है?

हु कुस जानावार छु ?

*emyis chhyi vanaan
bulbul.*

This bird is called a
bulbul.

*bulbul tyi chhaa vandas
nyabar tsalaan?*

Does the bulbul too flee
he valley in winter?

*na, bulbul chhyi yethy
roozaan.*

No, the bulbul stays here.

*beyi kus jaanaavaar chhu
yethi roozan?*

Which other birds stay
here in winter?

*tsaryi, haaryi, gaanTi ti
kaav chhyi yethy roozan.*

The sparrow, the myna,
the kite and the crow
remain here in winter.

*tuhy kets benyi ti buariny
chhiv?*

How many brothers and
sisters are you?

*esy chhyi trya beey ti zi
byenyi.*

we are three brothers and
two sister

mya chhu akooy booy.
I have only one brother.

*garas manz gatshan beets
aasiny.*

There should be many
family members in a
house.

अमिस छि बुलबुल वनान ।

इसे बुलबुल कहते हैं ।

बुलबुल ति छा वनदस न्यबर

चलान ?

क्या बुलबुल भी झाड़े में बाहर

चला जाता है?

ना, बुलबुल छि येथ्य रोज़ान ।

नहीं, बुलबुल यहीं ठहरते हैं ।

बेयि कुस जानावार छु येथ्य

रोज़ान?

और कौन पक्षी यहीं ठहरते हैं?

चरि, हारिए गांट, त् काव छि

येथ्य रोज़ान ।

चिडत्रयां, मैना, चील और कव्वे

यहीं ठहरते हैं ।

तुहय कॅच बेन्यि बारन्य छिव?

आप कितने भाई-बहन हैं?

अँस्य छि त्रे बाँय त् जू बेन्यि ।

हम तीन भाई-बहन हैं ।

मे छु अकाये बोय ।

मेरा एक ही भाई है ।

गरस मंज गछन बाँच

आसनय ।

घर में घर के लोग होने

चाहिए ।

अँस छि वनान बुलबुल -

बुलबुल ति च्छा वनदस न्यबर

चलान ?

ना - बुलबुल छि येथ्य रोज़ान -

बेयि कुस जानावार छु येथ्य

रोज़ान ?

चरि, हारिए, गाँठ, त् काव छि

येथ्य रोज़ान -

तुहय कॅच बेन्यि बारन्य छिव ?

मे छु अकाये बोय -

गरस मंज गछन बाँच

आसनय -

A LIST/ लिस्ट / لیست

Plural/ बहुवचन/ جمع			Singular/ एकवचन / واحد		
kyitaabi	books	کتابہ	kyitaab	book	کتاب
किताब्	किताबें		किताब	किताब	
zanaani	women	زنانہ	zanaan	woman	زنان
जनान्	औरत		जनान	औरत	
zabaani	languages	زبانہ	zabaan	language	زبان
जबान्	भाषाएँ		जबान	भाषा	
kamaani	bows	कمانہ	kamaan	bow	कمان
कमान्	कमानें		कमान	कमान	
zangi	legs	زانگہ	zang	leg	زانگ
जंग	टांगें		जंग	टांग	
ali	gourds	الہ	al	gourd	أل
अल्	कदहू		अल	कदहू	
byiari	ridges	بیر	byiar	ridge	بیر
बेर्	मेड़		बेर	मेड़	
daavi	threads	داو	daav	daavi	داو
दाव्	धागें		दाव	धागा	
zachyi	rags	زچہ	zeT	rag	ڑٹ
जॅचि	चीथड़ा		जॅट	चीथड़ा	
hachyi	wood pieces	ہچہ	heT	wood	ہٹ
हचि	लकड़ी के टुकड़े		हॅट	लकड़ी का टुकड़ा	
pachyi	slabs of wood	پچہ	peT	a slab of wood	پٹ
पचि	लकड़ी के तखते		पॅट	लकड़ी का तखता	
kachyi	girls	کچہ	keT	girl	گٹ
कचि	लड़कियां		कॅट	लड़की	
lanjyi	branches	لنچہ	lenD	branch	لنڈ
लॅजि	टहनियां		लॅड	टहनी	
kanjyi	shells	کنجہ	kenD	shell	کنڈ
कंजि	छिलके		कॅड	छिलका	
kooryi	daughters	کور	kuur	daughter	کوتر
कोरि	बेटियां		कूर	बेटी	

looryi	sticks	لور	luur	stick	لوڑ
लोरि	छड़ियां		लूर	छड़ी	
hoonyi	bitches	होनी	huuny	bitch	होनी
होन्यि	कुतियां		होन्य	कुतिया	
vati	paths	वते	vath	path	वतھ
वत्	पथ		वथ	पथ	
kathi	tales	कथ	kath	talk/tale	कथ
कथ्	कहानियां/बातें		कथ	कहानी/बात	
lati	foot-kicks	लते	lath	foot-kick	लतھ
लत्	लातें		लथ	लत	
kanyi	stones	कन्ये	keny	stone	कन्ये
कन्यि	पत्थर		कॅन्य	पत्थर	
garyi	watches	गरे	ger	watch	गर्
गरि	घड़ियां		गॅर	घड़ी	
laryi	houses	लरे	ler	house	लूर
लरि	मकान		लॅर	मकान	
tsaryi	sparrows	तरे	tser	sparrow	तूर
चरि	चिड़यां		चॅर	चिड़या	
kuly	trees	कुले	kul	tree	कुल
कुलय	पेड़		कुल	पेड़	
shury	children	शुरे	shur	child	शूर
शुरय	बच्चे		शुर	बच्चा	
kely	dumb(pl.)	कुले	kol	dumb	कुल
कॅलय	गूंगे		कोल	गूंगा	
heTy	throats	हैट	hoT	throat	होठ
हॅटय	गले		होट	गला	
keTy	boys	कैट	koT	boy	कोठ
कॅटय	लड़के		कोट	लड़का	
mety	madmen	मैट	mot	madman	मोठ
मॅतय	पागल		मोत	पागल	
petshy	guests	पैश	potsh	guest	पोठ
पछय	अतिथि		पोछ	अतिथि	

<i>thungy</i>	cliffs	تھونگر	<i>thong</i>	cliff	تھونگ
थॅन्गय	चटानें		थोन्ग	चटान	
<i>Duly</i>	big bowls	डुल	<i>Dul</i>	a big bowl	डुल
डुल्य			डुल	एक प्रकार का बरतन	
<i>nyechivy</i>	sons	नेचुव	<i>nyechuv</i>	son	नेचुव
नेचिव्य	बेटे		नेचुव	बेटा	
<i>beey</i>	brothers	बाँ	<i>booy</i>	brother	बाँ
बाँय	भाई		बोय	भाई	
<i>meely</i>	fathers	माँ	<i>mool</i>	father	मोल
माँल्य	बाप		मोल	बाप	
<i>maajyi</i>	mothers	माजे	<i>mooj</i>	mother	मोज
माजि	माएं		मोज	मां	
<i>maasi</i>	sisters of mother	मासे	<i>mass</i>	mother's sister	मास
मास	मासियां			मासी	
<i>pwaphi</i>	sisters of father	पूफ	<i>pwaph</i>	father's sister	पूफ
पॉफ	पूफियां		पॉफ	पूफी	

Pronouns/सर्वनाम / پر ناؤں

Pronouns of all types change their form with the number, gender and case. Here are some commonly used pronouns.

कश्मीरी में सर्वनाम संख्या, लिंग और केस के अनुसार अपना रूप बदलते हैं। नीचे कुछ सामान्यतः सर्वनाम दिए गए हैं।

A LIST/ लिस्ट / لسٹ

Plural/ बहुवचन/ جمع

अस्य / हम	esy / we
तुहय / आप	tuhy/ you
तिम / वह	tyim / they

Singular/ एकवचन / واحد

अस्य / मैं	bi/ I	ہے
तुहय / तुम	tsi/you	ہے
तिम / वह	■ / he	ہے

तिम् / वह	tyimi / they	तिस्रो	सों / वह	swa/ she	سو
तिम / वह	hum/ those	هم	हु / वह	hu / that	ہو
कम्/कौन	kam/ who	کم	कुस/कौन	kus/ who	کس
कम्/कौन(f.)	kami / who	کمی	कोंस् / कौन (f.)	kwasi/ who(f.)	کوسہ
कमव/किनहोंने	kamav /who	کمو	कॅमय/किसने	kemy /who	کمر
यिम/ यह	yim/ these	یم	यि / यह	yi/ this	یہ
यिमव/इनहाने	yimav/ they		येम्य/ इसने	yemy/ this	یمر
यिम्/यह(f)	yimi/these(f)	یمی	यि / यह	yi/ this	یہ
यिम/जो	yim/ who	یم	युस/ जो	yus /who	یوس
यिम्(f)	yimi/who(f)	یمی	योस्/जो(f)	ywasi/ who(f)	یوسہ
यिमन/जिनहें	yiman/ whom	یمن	येमिस / जिसे	yemyis/ whom	یمنس
यिमव/जिनहोंने	yimav/ who	یمو	येम्य/जिसने	yemy / who	یمر
म्यॉन्य/मेरे	myeeny/mine	میاں	म्योन /मेरा	myoon/ my	میون
सॉन्य /हमारे	seeny/ our	ساں	सोन/हमारे	soon / our	سون
सान्यि/हमारी	saanyi/our	سانیه	सॉन्य / हमारी	seeny/ our(f)	ساں
चॉन्य/तुमहारे	cheeny/your	چاں	चोन/तुमहारा	choon/ your	چون
चान्यि/तुमहारी	chaanyi/your(f)	چانی	चॉन्य/तुमहारी	cheeny/your (f)	چاں
तुहंदय/आपके	tuhindy/your	تہندی	तुहुंद/आपके	tuhund/ your	تہند
तुहंज़/आपकी	tuhanzi/your	تہنزی	तुहंज़/ आपकी	tuhinz/your(f)	تہنز
तॅम्यसंदय/उसके	temysindy/his	تہمندی	तॅम्यसुंद/उसका	temysund/his	تہمندی
तॅम्यसंज़/उसकी	temysinzi/his	تہمندی	तॅम्यसंज़/उसकी	temysinzi/ his(f)	تہمندی
कॅम्यसंदय/किसके	kemysindy/whose	کہندی	कॅमसुंद/किसका	kemysund/whose	کہندی
हुम्यसंदय/उसके	humysindy/his	ہمندی	हुम्यसुंद/उसका	humysund/his	ہمندی
हुम्यसंज़/उसकी	humysinzi/his	ہمندی	हुम्यसंज़/उसकी	humysinzi/his(f)	ہمندی
येम्यसंदय/इनके	yemysindy/ of these	یہندی	येम्य सुंद/इसका	yemysund/of this	یہندی

यिहंदय/इनके yihindy/
of them

यिहंद / इनका

yihund/ of them

ہند

Gender / लिंग / جنس

All nouns, animate as well as inanimate, are used either as masculine or feminine; the gender of the noun is expressed by the verb in the sentence. (See verbs).

कशमीरी में सब संज्ञा लिंग रखते हैं, स्त्री लिंग या पुल्लिंग। संज्ञाओं का लिंग क्रिया से प्रकट होता है जो वाक्य में आता हो। { देखिए 'क्रिया' }

Case / केस / کیس

There are as many as seven types of cases in Kashmiri, that is, i. subjective case, ergative case, dative case, accusative case, genitive case, positional case and abletive case. The changes in the nouns are too complicated to be discussed here in his book. For details, see Shauq keeshruk grammar (2008). Only a few examples of the cases shall suffice here.

कशमीरी में 'केस' बहुत ही जटिल विषय है। यहां पर कुछ उदाहरण ही दिए जाते हैं। { देखिए : शफी शौक : कॉशरयुक ग्रामर (२००८) }

1. Subjective Case / कुछ होना / آن حالت

su chhu Tyiecher.
He is a teacher.

सु छु टीचर।

سہ چھ ٹیچر۔

वह टीचर है।

swa ees swandar.
She was pretty.

सौ ऑस सौन्दर।

سو اُس سوندر۔

वह सुन्दर थी।

yim poosh chhyi nunbeeny.
These flowers are beautiful.

यिम पोश छि नुन्दबॉनय।

یہ پو شہ چھ نند بانی۔

यह फूल सुन्दर हैं।

gwalaab eesy vwazily.
The roses were red.

गोलाब ऑसय वोज़ल्य।

گولاب اُس ووزلی۔

गुलाब लाल थे।

2. Ergative Case/ कुछ करना / کراول حالت

mya per kyitaab.

I read the book.

मे पॅर किताब ।

مے پَر کتاب۔

tsya lyechhyith chyiThy.

You wrote wrote a letter.

मैं ने पुसतक पढी ।

चे लेछिथ चिठय ।

تے نے لےچھتھ چٹھر۔

bulbuan khyov tsoonTh.

The bulbul ate an apple.

तुम ने पत्र लिखा ।

बुलबुलन ख्योव चोठ ।

بببلن کھو وژونٹھ۔

बुलबुल ने सेब खाया ।

lukav tul shoor.

The people raised noise.

लुकव तुल शोर ।

لگوئل شور۔

लोगों ने शो उठाया ।

3. Objective/ Accusative Case/ किसी को कुछ करना / کراؤ کی حالت

shury chhyi gyindaan baalyi.

The children are playing with a ball.

शुरय छि गिंदान बालि ।

बच्चे बाल से खेल रहे

شُرکچھ گندان

بالہ۔

हैं ।

tyim vuchhan baagh.

They shall see the garden.

तिम वुछन बाग ।

वह बाग देखेंगे ।

تیم وچھن باغ۔

asyi banoov makaani.

We constructed a house.

असि बनोव मकान् ।

हम ने मकान बनाया ।

اسی بنو و مکانہ۔

tuhy chhyiv chyavaan chaay.

You are taking tea.

तुहय छिव च्येवान चाय

आप चाय पी रहे हैं ।

توچھو چیان چائے۔

4. Dative Case / किसी को कुछ से करना / ذکر اؤ کی حالت

tsya dyututh kalam mya.

You gave the pen to me.

चे द्युतुथ कलम मे ।

तुम ने कलम मुझे दिया ।

تے دیتھ قلم

مے۔

tsi boozinaav asyi delyiel.

You tell us the story.

चू बोजनाव असि दॅलील ।

तम हमें कहानी सनाव ।

تے بوژनाव اسی دلیل۔

maajyi hyot kooryi shaal.

The mother took the shawl
from her daughter.

The mother bought her
daughter a shawl.

माजि हयोत कोरि शाल । - माजि हयोत कोरि शाल ।

मां ने बेटी से शाल लिया ।

मां ने बेटी के लिए शाल

खरीदा ।

5. Genitive Case/ संबंध कारक/ ملکتی حالت

yi chhu soon vatan.

This is our country.

यि छु सोन वतन ।

यह हमारा देश है ।

یہ چھ سون
وطن۔

tuhund gari katyi chhu?

Where is yur house?

तुहुंद गर् कति छु ?

आप का घर कहां है ?

تہند گر کتہ چھ ؟

yi chhaa tuhund gari?

Is it your house?

हु छा तुहुंद गर् ?

क्या वह आप का घर है?

ہہ چھا تہند گر ؟

yi chhu chyoon pyaali.

This is yur cup.

यि छु चोन प्याल् ।

यह आप का प्याला है ।

یہ چھ چون پیالہ۔

6. Locative Case/ दिखाना / ہاؤن حالت

kaav chhu lanjyi pyaTh.

The crow is on a branch.

काव छु लंजि प्यठ ।

कवा टहनी पर है ।

کاو چھ لنجہ پیٹھ۔

*soon gari chhu baalas broonThi
kanyi.*

Our house is in front of a
hill.

सोन गर् छु बालस ब्रांठ्

कंन्यि ।

हमारा घर पहाड़ के सामने है ।

سون گر چھ بالس
بروٹھ کنہ۔

broor chhu kursiyi pyaTh.

The cat is in the chair.

ब्रो छु कुरसियि प्यठ ।

बिल्ली कुरसी पर है ।

برور چھ کرسیہ

پیٹھ۔

hoon chhu aangnas manz.

The dog is in the conpound.

होन छु आंगनस मंज ।

कुत्ता आंगन में है ।

ہون چھ آنگنس

منز۔

7. Abletive Case /से - केस/ آتر حالت

Doon phuTraav dandav siity.

Break the walnut with your teeth.

इन फुटराव दंद सात्य ।

अखरोट दांतों से तोड़ो ।

डون फुटराव दंद

सात्य -

tsoonTh tsaTh shraakyi siity.

Cut the apple with a knife.

चोंठ चठ शाकि सात्य ।

सेब चाकू से काटो ।

चोंठ चठ शाकि

सात्य -

buDi pyov guryi pyaThi vesy.

The old man fell down from his horse.

बुड़ पयोव गुरि प्यठ्

वैसय ।

बुड़ पयोव गुरि

वैसय -

बूढा घोड़े से गिर गया ।

tsuur tsely dwasyi pyeThy.

The thieves jumped over the fence and fled.

चूर चैल्य दवसि पेठय ।

चोर दीवार के ऊपर से

भागे ।

चूर चैल्य दवसि

पेठय -

ADJECTIVES /विशेषण/ باؤت

The adjective normally comes immediately before the noun. However, it may come after the main verb when used as complements. They also undergo sound changes according to number, gender and case of the nouns that they follow.

कश्मीरी में विशेषण आम तौर पर संज्ञा से पहले आता है और इस में भी लिंग, संख्या, ओर केस के अनुसार बदलाव आता है ।

yi chhu myuuTh tsoonTh.

This is a sweet apple.

यि छु म्यूठ चोन्ठ ।

यह मीठा सेब है ।

यि छु म्यूठ चोन्ठ

yi tsoonTh chhu myuuTh.

This apple is sweet.

यि चोन्ठ छु म्यूठ ।

यह मीठा सेब है ।

यि चोन्ठ छु म्यूठ

yi chhya tets kaangir.
This is an hot kangri .

यि छे तेंच कांग्र ॥
यह कांगडी तेज गर्म है ॥

یہ چھ تھو کانگر۔

yi kaangir chhya tets.
This kangri (brazier) is hot.

यि कांग्र छे तेंच ॥
यह कांगडी तेज गर्म है ॥

یہ کانگر چھ تھو۔

yim chhaa choky dachh?
Are these sour grapes?

हुम छा मीठय दछ ?
यह अंगूर मीठे हैं ?

یم چھا ژو کر دچھ ?

yim dachh chhaa tsoky?
Are these grapes sour?

हुम दछ छा मीठय ?
यह अंगूर मीठे हैं ?

یم دچھ چھا ژو کر ?

tyim eesy naa rity lukh?
Were they not good people?

तिम ऑसय ना रतय लुख ?
वह क्या अच्छे लोग नहीं थे ?

تم آس نار تى لکھ ?

tyim lukh eesy naa rity?
Were those people not good?

तिम लुख ऑसय ना रतय ?
वह लोग अच्छे नहीं थे क्या?

تم لکھ آس نار تى ?

A LIST OF COMMON ADJECTIVES

<i>boD</i> / big	बोड़/बड़ा	بؤڈ
<i>lwakuT</i> / small	लवोकुट/छोटा	لوگٹ
<i>rut</i> / good	रुत / अच्छा	رُت
<i>thod</i> / tall	थोद / उंचा	تھوڈ
<i>tshoT</i> / short	छोट / छोटे कद का	ژھوٹ
<i>goT</i> / dim	गोट / धुंधला	گوٹ
<i>moT</i> / thick	मोट/मोटा	موٹ
<i>dor</i> / hard	दोर/कड़ा	دور
<i>narim</i> / soft	नरम/कोमल	نرم
<i>garim</i> / hot	गर्म/गरम	گرم
<i>zeevyul</i> / thin	जॉवयुल/ पतला	زأویل

<i>lot / light</i>	लोत/हलका	لَوْت
<i>gob / heavy</i>	गोब/भारी	گوب
<i>vushun / warm</i>	वुशुन / गरम	وُشُن
<i>turun / cold</i>	तुरुन / ठंडा	تُرُن
<i>kharaab / bad</i>	खराब / बुरा	خَرَاب
<i>saaf / clean</i>	साफ / स्वच्छ	صاف
<i>sron / deep</i>	स्रोण / गहरा	سِرُون
<i>vwagun / shallow</i>	वागुन / छिछला	دو گن
<i>pop / ripe</i>	पौप / पका	پوپ
<i>khaam / unripe</i>	खाम/खाम	خام
<i>safyiad / white</i>	सफेद/सफेद	سفید
<i>kryihun / black</i>	क्रिहुन / काला	کرمَن
<i>lyodur / yellow</i>	लयोदुर / पीला	لیوڈر
<i>nyuul / blue</i>	नयूल/ नीला	نیو'ل
<i>vwazul / red</i>	वोजुल / लाल	دوڑل
<i>kaatsur / auburn</i>	कंचुर / सुनहरा	کاڈر
<i>sabiz / green</i>	सब्ज़ / हरा	سبز
<i>laajvery / violet</i>	लाजवॅरय / लाजवरी	لاجوری
<i>guri / brown</i>	गुर् / गोरा	گُر
<i>chhot / grey</i>	छोत / भूरा	چھوت
<i>khol / wide</i>	खोल/चौड़ा	کھول
<i>otsh / delicate</i>	ओछ / भंगुर	اوٹھ
<i>myuuTh / sweet</i>	मयूठ / मीठा	میو'ٹھ
<i>TyoTh / bitter</i>	टयोठ / कडुआ	ٹیوٹھ
<i>tsok / sour</i>	चोक / खट्टा	ٹوک
<i>odur / moist</i>	ओदुर / गीला	اوڈر

<i>hokh / dry</i>	होख/सूखा	ہو کھ
<i>gaaTul /wise</i>	गाटुल /बुद्धिमान	گائل
<i>naadaan /unwise</i>	नादान/ नादान	نادان
<i>muDi / unlettered</i>	मुड़ /अशिक्षित	مڈ
<i>eelyim /scholar</i>	ऑलिम /विद्वान	عالم
<i>syod /simple/ straight</i>	सयोद/सीधा	سیود
<i>hol /bent/ tedious</i>	होल/टीढ़ा	ہول
<i>kol / dumb</i>	कोल /गूंगा	کول
<i>on /blind</i>	ओन /अंधा	اون
<i>zor /deaf</i>	जोर /बहरा	زور
<i>choor /dumb/ foolish</i>	चोर/मूर्ख /गूंगा	چور
<i>srog/ cheap</i>	स्रोग /सस्ता	سروگ
<i>drog /costly</i>	द्रोग /महंगा	دروگ
<i>duur/ far</i>	दूर /दूर	دور
<i>nazdyiek/ near</i>	नज़दीक /निकट	نزدیک
<i>syaThah/enough</i>	सयठह /बहुत	سیٹھ
<i>kam/ less</i>	कम /कम	کم
<i>khuubsuurat/beautiful</i>	खूबसूरत /सुन्दर	خوبصورت
<i>badsuurat /ugly</i>	बदसूरत /कुरूप	بد صورت

ADVERBS/ क्रियाविशेष/ لکھ بآش

There are several adverbs in Kashmiri that show the manner, time and place of the action of the verb. In a normal sentence the adverb follows the finite verb.

क्रियाविशेष कई हैं जो कार्य का ढंग, स्थान, ओर कार्य का समय दिखाते हैं।

पछयव खयोव रतय पौठय । पڑھ्यो क्ह्यो रती पौठ्य -

The guests ate well. मेहमानों ने अच्छी तरह खाया ।

لُکھ درائے پیاری۔ | लुख द्राय यपौरय ।

They left this way . वह यहां से चले गये ।

بہ گڑھ نہ از دفتر۔ | ब् गछ् न् अज दफ्तर ।

I will not go to my office today. मैं आज आफिस नहीं जाओं गा ।

कस्तूर छि सुलिय गयवुन हयवान । - کستورِ رُجھ سُلّی کِیُون ہِیوان۔

The thrushes start singing early in the morning.

कस्तूर सुब्ह सवेरे से गाने लगते हैं ।

Her is a list of some commonly used adverbs.

<i>peeThy / manner</i>	प्रकार	पॉठय	پاٹھر
<i>yetyi / here</i>	यहां	येति	یہتہ
<i>az / today</i>	आज	अज	از
<i>tyelyi / then</i>	तब	तेलि	تیلہ
<i>sulyi / early</i>	सवेरे	सुलि	سُلیہ
<i>tsyery / late</i>	देर से	चीरय	چیرِی
<i>kyiny /for, with, way...</i>	से	किनय	کِنِی
<i>yapeery / that way</i>	उधर से	यपौरय	پیاری
<i>that way / this way</i>	इधर से	पौरय	ہیاری
<i>pagah / tomorrow</i>	कल	पगह	پگہ
<i>brwonh / before</i>	पहले	ब्रोंह	برونہ

POSTPOSITIONS / پشچاत् सर्ग / پُت جا

Postpositions come after the nouns that are inflected for case.

पश्चात् सर्ग कश्मीरी में संज्ञा के बाद आते हैं और इन में बदलाव आता है ।

kaav chhu lanjyi pyaTh.
The crow is on a branch.

काव छु लंजि प्यठ ।

कवा टहनी पर है ।

کاو چھ لَنجِ پِیٹھ۔

soon gari chhu baalas broonThi kanyi.

Our house is in front of a hill.

सोन गर् छु बालस ब्रांठ
कान्यि ।

سون گرچھ بالس
برونٹھ کنہ -

हमारा घर पहाड़ के सामने
है ।

broor chhu kursiyi pyaTh.
The cat is in the chair.

ब्रांरे छु कुरसियि प्यठ ।
बिल्ली कुरसी पर है ।

ब्रोर च्ह कुरसि प्यठ -

hoon chhu aangnas manz.
The dog is in the conpound.

होन छु आंगनस मंज ।
कुत्ता आंगन में है ।

होन च्ह आंगनस मंज -

pyaTh /on , upon

ऊपर

प्यठ

प्यठ

tal / under

नीचे

तल

तल

manz / in, inside

अंदर

मंज

मंज

hyor, hyeryi /over, upside, above

ऊपर

हयोर

हयोर

ऊपर

हेरि

हेरि

bwani /under, beneath

नीचे

बोन्

बोन्

hupeery /to this side/way

इधर से

हुपौरय

हुपौरय

yapeery / to that side/way

उधर से

यपौरय

यपौरय

siity / with

से

सातय

सातय

kiny / toward,

ओर

किन्य

किन्य

yetyi /here

यहां

यति

यति

tatyi / there

वहां

तति

तति

katyi / where

कहां

कति

कति

dechiny kyiny /toward the right

दाहने से

दछिनय

कन्

दछिनय

khooviry kyiny /toward the left

बाहने से

खोव्रय

कन्

खोव्रय

VERBS/ क्रिया / کراؤت

Verbs (words that express an act, occurrence or mode of being) come immediately after the subject in a basic sentence in Kashmiri. It is inflected for subject, object, tense, mood, and aspect. Here are some main types of verbs used in Kashmiri.

क्रिया { वह शब्द जो कोई कार्य, होना या किसी प्रकार का अस्तित्व प्रकट करते हैं } कश्मीरी वाक्य में उद्देश्य के बाद आते हैं। इन में उद्देश्य, लक्ष्य, काल, मूड़ और आकार के अनुसार परिवर्तन आता है। नीचे कश्मीरी क्रिया के कुछ मुख्य रूप दिए गए हैं।

1. Verb "be" / हो-क्रिया / آسن کراؤت

Present tense/ वर्तमान काल / از کال

IIIrd Person		IIInd Person		Ist Person		
Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	
چھے	چھ	چھक	च्हक	چھس	چھس	Singular
छे	छु	छख	छुख	छस	छुस	
chhya	chhu	chhakh	-chhukh	chhas	chhus	
चھے	च्ह	च्हो	च्हो	चھے	च्ह	Plural
छे	छि	छव्	छख	छे	छि	
chhya	chhyi	chhavi	chhakh	chhya	chhyi	

Past tense / भूत काल / ग्ज काल

IIIrd Person		IIInd Person		Ist Person		
Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	
अस	अस	असक	असक	अस	अस	Singular
ऑस	ओस	ऑसख	ओसुख	ऑसस	ओसुस	
ees	oos	eesikh	oosukh	eesis	oosus	
असे	असे	असे	असे	असे	असे	Plural
आस्	ऑस्य	आसव्	ऑस्यव्	ऑसस	ऑसय	
aasi	eesy	aasi	eesyvi	aasi	eesy	

Future tense / भविष्य काल / بہنہ کال

IIIrd Person		IIInd Person		Ist Person		
Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	
آہ	آہ	آسکھ	آسکھ	آہ	آہ	Singular
आसि	आसि	आसख	आसख	आस्	आस्	
<i>aasyi</i>	<i>aasyi</i>	<i>aasakh</i>	<i>aasakh</i>	<i>aasi</i>	<i>aasi</i>	
आन	आन	आव	आव	आव	आव	Plural
आसन	आसन	आसिव	आसिव	आसव	आसव	
<i>aasan</i>	<i>aasan</i>	<i>eesyiv</i>	<i>eesyiv</i>	<i>aasav</i>	<i>aasav</i>	

Intransitive verbs / अतरी क्रिया / اثری کراوتی

Intransitive verbs do not have any direct object. Here are a few examples.

अतरी क्रियों के साथ कोई आबजेक्ट / उद्देश्य नहीं लगता है ।

नीचे कुछ उदाहरण दिए गए हैं ।

sleep	हंस	अस	<i>as</i>	अस
weep	रो	वद	<i>vad</i>	वद
dance	नाच	नच	<i>nats</i>	नच
stand	उठ	वोथ	<i>vwath</i>	वोथ
sit	बैठ	बेह	<i>byeh</i>	बेह
live	जी	लस	<i>las</i>	लस
flee	भग	चल	<i>tsal</i>	चल
sleep	सो	शोंग	<i>shwang</i>	शोंग
come	आ	यि	<i>yi</i>	यि
come(in)	आ (अंदर)	अच	<i>atsh</i>	अच
go	जा	नेर	<i>nyiar</i>	नेर
heat	गर्म (हो)	तत	<i>tat</i>	तत

cool	सर्द (हो)	हंदर	<i>hindar</i>	ہندر
(get) trapped	फंस	فَس	<i>phas</i>	پھس

Here are some more common intransitive verbs that can be used transitively as well.

अब कुछ ऐसे अतरी क्रिया हैं जो तरी क्रिया क प्रकार प्रयोगित हैं ।

read	पढ	पर	<i>par</i>	پار
write	लिख	ल्यख	<i>lyakh</i>	لیکھ
sing	गा	गयव	<i>gyav</i>	گئیو
bring	ला	अन	<i>an</i>	آن
tell/ speak	बोल	वन	<i>van</i>	وَن
listen	सुन	बोज़	<i>booz</i>	بوز
see	केख	वुछ	<i>vuchh</i>	دُچھ
get/ buy	ले / खरीद	हय	<i>hya</i>	ہے
take	ले	नि	<i>nyi</i>	نہ
know	जान	ज़ान	<i>zaan</i>	زان
feel	अनुभव कर	चेन	<i>tsyian</i>	ژین
drink	पी	ज्य	<i>chyia</i>	چے
eat	खा	ख्य	<i>khyia</i>	کھئے
agree	मान	मान	<i>maan</i>	مان
dig	खोद	खन	<i>khan</i>	کھن

Transitive Verbs / तरी क्रिया / تری کراوتی

Transitive verbs, (verbs that take an object) show agreement with the subject and object and undergo sound changes in different tenses.

कशमीरी में तरी क्रिया (जिन के पीछे उद्देश्य आता है) काल के साथ साथ संज्ञा की संख्या ओर लिंग के साथ सहमति दिखते हैं ओर इन में सवरों का परिवर्तन हो जाता है ।

Past tense / भूत काल / گزشتہ کال

IIIrd Person		IIInd Person		Ist Person		Object
Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	
پَرین	پورن	پَریث	پورुथ	پَرم	پोरुम	Singular
परेन	पोरुन	पैरुथ	पोरुथ	पैरुम	पोरुम	
<i>paryan</i>	<i>porun</i>	<i>perith</i>	<i>poruth</i>	<i>perim</i>	<i>porum</i>	
پَرین	پَرین	پَریथ	پَریथ	پَریم	پَریم	Plural
परेन	पैरिन	परेथ	पैरिथ	परेम	पैरिम	
<i>paryan</i>	<i>peryin</i>	<i>paryath</i>	<i>peryith</i>	<i>paryam</i>	<i>peryim</i>	

Future tense / भविष्य काल / آئندہ کال

IIIrd Person		IIInd Person		Ist Person		Object
Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	Fem.	Masc.	
پَرَن	پَر	پَریو	پَرَک	پَرَو	پَرَن	Singular
परन	परि	पैरिव	परख	परव	परन	
<i>paran</i>	<i>paryi</i>	<i>peryv</i>	<i>parakh</i>	<i>parav</i>	<i>paran</i>	
پَرَن	پَر	پَریہک	پَریہن	پَرَو	پَر	Plural
परन	परि	परहख	परहन	परव	पर	
<i>paran</i>	<i>paryi</i>	<i>parihakh</i>	<i>parihan</i>	<i>parav</i>	<i>pari</i>	

In present tense the main verb is added '-aan' and the number and gender is carried by the helping verb.

वर्तमान काल में मूल्य क्रिया के पीछे -आन लगता है और संख्या ओर लिंग सहायक क्रिया से दिखाया जाता है।

سوچھے پران کتاب / سوچھے کتاب پران۔

सों छे परान किताब । / सों छे किताब परान ।

swa chhya paraan kyitaab/ swa chhya kyitaab paraan

(She is reading a book./ वह पुस्तक पढ़ रही है।)

5. TYPES OF SENTENCES

1. Simple Sentences/ सादा वाक्य / سادہ جملہ

raath oos taph.

राथ ओस ताफ ।

راتھ اوس تاہ -

It was sunny yesterday

कल धूप थी ।

az chhu obur.

अज छु ओबुर ।

अज छु ओबुर -

It is cloudy today.

आज बादल हैं ।

az maa vaalyi shyien.

अज मा वालि शीन ।

अज मा वालि शीन -

It may snow today.

आज बर्फ गिर सकती है ।

mya lej tiir.

मे लेंज तार ।

मे लेंज तार -

I am feeling cold.

मुझे ठंड लग रही है ।

bi tapi kaangir.

ब तप् कांग्र ।

ब तप् कांग्र -

I will take a kaangri.

मैं कांगड़ी ताप लूंगा ।

tsi tyi laag phyaran.

चू ति लाग फेरन ।

चू ति लाग फेरन -

You too may wear a phyaran.

तू भी फेरन पहन लो ।

esy gatshav buazar.

असय गछव बाज़र ।

असय गछव बाज़र -

We shall go to the market.

हम बाज़ार जाएंगे ।

baazar chhu nazdyiek.

बाज़र छु नज़दीक ।

बाज़र छु नज़दीक -

The market is quite neaar.

बाज़र नज़दीक है ।

baazri hamav garim palav.

बाज़र हेमव गर्म पलव ।

बाज़र हेमव गर्म पलव -

We shall buy warm clothes from the market.

बाज़ार से गर्म कपड़े खरीदेंगे ।

bi dyimay poonsi.

ब दिमय पूंस ।

ब दिमय पूंस -

I will give you money.

मैं पैसे दूंगा ।

tsyiar gov.

चेर गव ।

चेर गव -

It is getting late.

देर हो रही है ।

vwath nyiarav.

वोथ नेरव ।

वोथ नेरव -

let us leve.

चलो चलते हैं ।

2. Coordination/ जुड़े वाक्य / والون جملہ

*bi vothus sulyiy ti
leejyim keem.*

I got up early and
started my work.

*tamyi khyey tsoT ti
draay kaamyi.*

She took her breakfast
and went for work

*mool draav kaamyi ti
nyechuv byuuTh garyiy.*

The father went for
work, but his son stayed
at his home.

*tas log dab ti phuTis
ner.*

He fell down and
broke his arm.

*yuth vavakh ti tyuth
loonakh.*

As you sow , so shall
you reap

*yaa gatsh tsi tas nyish
nati gatshi bi paanay.*

You go to him or I
shall go myself.

ब वोथुस सुली त्
लॉजिम कॉमम ।

मैं सवेरे उठा काम शुरू
किया ।

तमि खेयि चोट त् द्राय
दफतर ।

उस ने रोटी खाई ओ
काम पर चल पड़ी ।

मोल द्राव कामि त् नेचुव
ब्यूठ गरी ।

बाप काम के लिए
निकला ओर बेटा घर में
ही रहा ।

तस लोग दब त् फुट्स
नैर ।

वह गिर पड़ा ओर उसका बाजू टूट
गया ।

युथ ववख त् युथ लोनख ।
जैसा बोओ वैसा पाओ ।

या गछ च तस निश
नत् गछ ब पानय ।

या आप उस के पास
जाओ नहीं तो मैं खुद
जाआंगा ।

یہ دو تھس سلی تہ لاجم کام۔

تمہ کھنیہ ژوٹ تہ درای
دفتر۔

مول دراو کامہ تہ نچو یو ٹھ
گری۔

تس لاگ دب تہ پھٹس نر۔

یٹھ وڈ کھ تہ یٹھ لونکھ۔

یا گوھ تس نش تہ گوھ پ
پائے۔

<i>yaa rooz az yety nati govuy tsyiar.</i>	या रोज़ अज येत्य नत् गोवुय चेर।	ياروز از يتترنته گوؤى ٿير۔
You stay here, or it is getting late.	यातो आज यहीं ठहरो, नहीं तो देर हो रही है।	
<i>shury draay pyiknyik magar siityiy voolun ruud.</i>	शुरय द्राय पिकनिक मगर साती वोलुन रूद। बच्चे पिकनिक के लिए निकले पर साथ ही वर्षा हुई।	شُرى دراى پيکنيک مگر سٿى وولُن روؤد۔
The children left for picnic but it started raining.		
<i>tsya taryiy fyikryi, magar gomut aasyi tsyiar.</i>	चे तरी फिकरि मगर गोमुत आसि चेर। तुम जान जाओगे पर देर हो चुकी हो गी।	ٿئے ترى فِکِر مگر گوْمُت آسِہ ٿير۔
You shall understand , but it will be late till then.		
<i>swa ees asaan tyi ti vadaan tyi.</i>	सर्वो आस असान ति त् वदान ति।	سو اُس اسان تہ تہ ودان تہ۔
She was laughing, but weeping as well.	वह हंस रही थी पर रो भी रही थी।	

3. Complementation / पूरक वाक्य / پُورِ وَن

The complementizer is: *zi* /that which is optional.

जोड़-शब्द है : जि /कि जो वैकल्पिक है ।

*obur vuchhyith chhu
baasann zyi az maa
pyeyi ruud.*

Looking at the clouds it
seems that it may rain
today.

*yi chhu poz zyi asyi
pazyihye ni bambar
kariny.*

It is true that we should
have not made haste.

*mya dopmas zyi bi hyaki
ni tsya rus zyindi
ruuzyith.*

I told her that I could not
live without her.

*shury chhyi khwash
zi az geyi chhuTyie.*

The children are happy
that today has been
declared a holiday.

*esy chhyi khwash zyi tuhy
aayvi suun.*

We are happy that you
came to our house.

ओबुर वुछिथ छु बासान जि
अज पेयि रूद ।
اور وچھتھ جھ باसान زازما
पेयि रूद -

बादल देख के लगता है कि
आज वर्षा होगी ।

यि छु पोज़ जि असि पजि हे
बांबर कर्न्य ।
ये छु पोज़ जि असि पे हे
बाम्बर करनी -

सच यह है कि हमें जलदी
नहीं करनी चाहिए थी ।

मे दोपमस ब् हयक् न् चे
रुस जिन्द रूजिथ ।

मे दोपमस पे हयके पे
रुस जिन्द रूजिथ -

मैं ने उसे कहा कि मैं
तुमहारे बिना जी नहीं
सकता ।

शुरय छि खोश जि अजं
गॅयि छुटटी ।

शुरय छि खोश जि अजं
गॅयि छुटटी -

बच्चे प्रसन्न हैं कि आज
छुटटी हुई ।

अस्य छि खोश जि तुहय
आयव् सोन ।

अस्य छि खोश जि तुहय
आयव् सोन -

हम प्रसन्न हैं कि आप हमारे
हां आए ।

*jaan gov yiy zyi esy
gatshav saalas.*

It is better that we go to
the feast.

*su chhu sahal
vargilaavun.*

It is easy to seduce him.

*swa geyi khwash bi
nyieriyith.*

She was happy on my
having left.

*swa chhya byiekaraar
preery preery.*

She is restless in waiting.

*yi dood chhu mushkyil
balun.*

It is difficult to cure this
pain.

*mya dopmas tsi zaanakh
sooruy.*

I told him that he knew
all.

*tamyi pryutshnam zyi
veens kyah chhay.*

She asked me what my
age was.

जान गोव यिय जि अस्य
गछव सालस ।

अच्छा यही है कि हम दावत
पर जाएं ।

सु छु सहल वरग्लावुन ।
उसे धेका देना आसान है ।

सर्वो गॅयि खोंश ब् नीरिथ ।
वह मेरे जले जाने से प्रसण
हुई ।

सर्वो छे बेकरार प्रॉरय
प्रॉरय ।

वह प्रतीक्षा करते ककरते
अशांत है ।

यि दोद छु मुशकिल बलुन ।
यह दर्द ठीक होना कठिन
है ।

मे दोपमस च् ज़ानख
सोरुय ।

मैं ने उसे कहा कि तुम सब
जानते हो ।

तमि प्रुछनम जि वॉस क्याह
छय ।

उस ने मुझे पूछा कि
तुमहारी आयु क्या है ।

جان گوو ییے ز اسی گوھو
سالس۔

سہ چھ سہل ور گلاؤن۔

سو گئے خوش بہ نیر تھ۔

سوچھے بیقرار پر آرد
پر آرد۔

یہ دوہچھ مشکل بلن۔

مے دوپمس تڑ زانکھ
سورے۔

تمہ پرینو ہنم زو اُنس کیاہ
چھے۔

asyi vuch tatyi toor dyith.

We saw the door was
locked.

तति वुछ असि कुलुफ दिथ । तته दुच्चासे कुलुफ दिथ ।

हम ने वहां ताला लगा
केखा ।

mya dopmas hanah

praar.

I asked him/her to wait a
little.

मे दोपमस हनाह प्रार ।

मैं ने कहा कि थड़ा प्रतीक्षा
करो ।

मे दोपमस हनाह प्रार ।

mya baasyov swa tyi

chhya yiy yatshaan.

I felt that she too wanted
the same.

मे बास्योव जि सॉ ति छे
यीय यछान ।

मैं ने जाना कि वह भी यही
चाहती है ।

मे बास्योव जि सॉ ति छे
यीय यछान ।

4. Relativization / सम्बन्धित वाक्य / حوالہ ناوئے

Some common relative pronouns are *yus/ yath, yetyi, yelyi, yuthuy, yotaam, yapeery* (see pronouns)

कुछ आम सम्बन्ध दिखाने वाले सर्वनाम हैं : युस/जो, यथ/जिस वस्तु को, येति /जहां, येति /जब, युथुय/जुंही, योताम/जबता, यपौरय /जहां से । यह सब सर्वनाम उद्देश्य के लिंग, संख्या ओर केस के साथ बदलते हैं । { देखिए सर्वनाम } ।

bi zaanan su yus tsi
tshaaraan chhuhan.

I know the person who
you are looking for.

बि ज़ानन सु युस च्छारान
छुहान ।

मैं उसे जानता हूं जिसे आप
ढोढ़ रहे हैं ।

बि ज़ानन सु युस च्छारान
छुहान ।

yus tsi tshaaraan

chhuhan su zaanan bi.

The person who you are
looking for is known to
me.

युस च्छारान छुहान सु
ज़ानन बि ।

जिसे आप ढोढ़ रहे हैं उसे मैं
जानता हूं ।

युस च्छारान छुहान सु
ज़ानन बि ।

*mya per swa kytaab ywasi
tsya mya ditsaayath.*

I read the book that you
had given me.

मे पॅर सॉ किताब यॉस् चे मे
दिचायथ ।

मैं ने वह पुस्तक पढ़ी जो आप
ने मुझे दी थी ।

مے پڑ سو کتاب دیوہ
ژئے دِٹا - تھ -

*tsi zaanihanaa swa kuur
yemyi shoor tujoov?*

Do you know the girl
who had raised ■ noise.

च् ज़ान्हना सॉ कूर येमि शोर
तुजोव?

आप उस लडकी को जानते हैं
जिस ने शो उठाया था?

ژزانہناسو کو ریمہ
شور تجوو -

*yim chhaa tyimay lukh
yim bonduuk hyath eesy?*

Are they the people who
carried guns?

यिम छा तिमय लुख यिम
बन्दूक हयथ ऑस्य?

क्या यह वही लोग हैं जो
बन्दूक उठाए थे?

یم چھاتے لکھ یم بندوق
ہتھ اسی؟

bi nyiari ni totaam

yotaam ni tsi nyiarakh.

I will not leave untill you
leave.

ब् नेर् न् तोताम योताम न
च् नेरख ।

मैं तब तक नहीं निकलोंगा
जब तक आप नहीं निकलते ।

ہہ نیہ نہ تو تام یو تام نہ
ژنیر کھ -

su draav tapeeryiy

yapeery su aamut oos.

He went the way (that)
he had come by.

सु द्राव तपॉरी यपॉरय सु
आमुत ओस ।

वह वहीं से चला गया जहां से
आया था ।

سہ دراویپاری سہ
آمت اوس -

*yuthuy esy garyi draay
tyuthuy korun taaph.*

As soon as we left the
house, it was sunny.

युथुय अँसय गरि द्राय त्युथु
कोरुन ताफ ।

जुं ही हम घर से बाहर निकले
तूही धूप निकली ।

ہتھے اسی گر دراے
تیٹھے کوژن تاپھ -

*yas ni az kamyuuTar
tagyi su gov muDi.*

One who does not know
computer, is an illiterate.

युस न् अज़ कमप्यूट ज़ानि सु
गोव मुड़ ।

आजकल जो कमप्यूट नहीं
जानता है वह अशिक्षित है ।

یس نہ از کمپیوٹر تگہ نہ
گو دمڈ -

tsi haav mya su kaagaz
yath mya dstikhat kormut
oos.

You show me the paper
that I had signed.

चू हाव मे सु कागज़ यथ मे
दसत्खत कोरमुत ओस ।

आप मुझे वह कागज़ दिखाएँ
जिस पर मैं ने हस्ताक्षर किए
थे ।

ڈھلے سہ کاغذ تھے
دستخط کو رمت اوس۔

az chhyi tyimay meelyikh
yim raath taam
byiachhaan eesy.

Those who were beggars
till yesterday are now
the masters.

yemyis yemis tog temy
temy kor luuTh.

Those who could,
indulged in loot.

अज़ छि तिमय मॉलिख यिम
राथ ताम बेछान ऑस्य ।

आज वही मालिक हैं जो कल
तक भीक मांगते थे ।

येमिस येमिस तोग तॅम्य तॅम्य
कोर लूठ ।

जिस जिस से हो सका उस
उस ने लूट लिया ।

انچھتے مالکھ ییم
راتھ تام بچھان اوس۔

تیمس تیمس توگ،
تھر تھر کو رلو، ٹھ۔

5. Conditional Sentences / شرطی جملہ / वाक्य प्रतिबंधित

In conditional sentences some common condition showing words are : agar (if),
nati (otherwise) and hagam (if).

प्रतिबंधित वाक्यों में 'अगर' {यदि}, नत् {नहीं तो} और 'हरगह' {यदि} प्रयोग में
आते हैं ।

agar taaph korun, esy
nyiarav kaamyi.

If it is sunny, we shall go
to work.

swa yiyi zaruur agar tsi
siity yiyihas.

She will surely come if you
accompany her.

अगर ताफ कोरुन , अस्य
नेरव कामि ।

अगर धूप निकली, हम काम
पर निकलेंगे ।

सों यियि ज़रूर अगर चू
सातय यियिहस ।

वह अवश्य आएगी यदि तुम
उस के साथ आओ गे ।

अगर ताफ़ कोरुन असी नरो
कामे -

सुयि ضرور अगर चू
हस -

tsi mwaklaav keem, nati kari bi paanay. चू मोंकलसव कॉम, नत् कर्ब् पानय ।
 ٿم وکلاو ٿي کَام نٿي کر ٿي پانے۔

You complete this work, or I shall do it myself. आप जलदी से यह काम समाप्त कर लोए नहीं तो मैं यह खुद ही कर लोंगा ।

hargah su aalisy chhu magar keem chhu rity peeThy karaan. हरगह सु आलसय छु मगर कॉम छु रत्य पॉठय करान ।
 ہر گاہ سہ آلسی چھ مگر کَام چھ ٻرتی پَٹھ کران۔

He is lethargic, but does his work well. वह आलसी है मगर काम अच्छा करता है ।

tas tog ni kyihiny zaanun haalaankyi mye vanyoomas. तस तोर् न् किहिन्य फिकरि, हालांकि मे वन्योमस ।
 उसे कुछ भी समझ में नहीं

तस तोर् न् किहिन्य फिकरि, हालांकि मे वन्योमस ।
 حالانکہ میں نے ویسے نہ سمجھا۔

He could not understand, though I told him. आया, हालांकि मैं ने उसे बताया था ।

su nay madad karyihia, esy kyah karihav! सु नय मदद करिहाए नत् कयाह कर्हव!

What could we do, had he not helped us! वह हमारी सहायता नहीं करता तो हम क्या करते !

سُنئے مدد کر ہا، نٿي کياہ کر ہو۔

tsi agar maanakh, esy gatshav sulyiy. चू अगर मानख, अस्य गछव सुली ।

ٿا اگر مانگھ، اُسی گَوھو سُلی۔

If you agree, we shall leave early तुम अगर मानो गे तो हम सवेरे जाएंगे ।

6. GLOSSARY/ لفظہ زبان / शब्दार्थ / (CLASSIFIED)

1. Human Body / آدمی مور / मनुष्य की शरीर

English	हिन्दी	देवनागरी	Roman	کاشمر
eyes	आंख	अँछ	echh	اچھ
head	सिर	कल्	kali	کله
neck	गरदन	गरदन	gardan	گردن
ears	कान	कन	kan	کن
face	चहरा	बुथ	buth	بٹھ
hair	बाल	मस	mas	مس
nose	नाक	नस	nas	نس
eye brows	भोंह	बुम्	bumi	بمہ
eye lashes	आंख के बाल	अँछर वाल	echharvaal	اچھروال
eye baaals	आंख का लाल	लाल	laal	لال
eye lids	पलक	टॉरय	Teery	ٹاری
lip	होंट	वुठ	vuTh	وٹھ
teeth	दांत	दन्द	dand	ند
tongue	जीभ	ज्यव	zyav	زبہ
palate	तालु	ताल	taal	تال
velum		ग्यग	gyag	گیگ
throat	कंठ	होट	hot	ہوٹ
glottis		हयूर	hyuur	ہیور
chest	छाती	सीन्	syieni	سینہ
chest	छाती	वछ	vachh	وچھ
ribs	पसली की हड्डी	लरकान्यि	larkaany	لرکانہ

belly	पेट , उदर	यड़	yaD	یڈ
navel	नाभि	तून	tuun	توئن
intestines	आंत	अंदरम	endram	اَندرم
stomach	पेट	म्याद्	myaadi	میاد
heart	दिल	वॉजि	veenyij	وأنج
lever	जिगर	जिगर	jiigar	جگر
gall bladder		तिल्पयोंत	tyilipyot	تِلپہ یوت
spleen		पोंह	poh	پوہ
kidney	गुरदा	ब्वक्वेट	bwakiveT	یو کہ وٹ
muscles	मांस-पेशी	मछ्	matshi	مڑھ
flesh	मांस	माज़	maaz	ماز
blood	खून , रक्त	रथ	rath	رَتھ / خون
skull/cranium	खोपड़ी	खास्र	khaasir	کھاسر
brain	मस्तिष्क, दिमाग	मयंग्	myangi	مینگہ
back	पीठ	शान्	shaani	شانہ
legs	टांगें	ज़ग्	zangi	زنگہ
arms	बांह	नरि	nari	نر
hands	हाथ	अथ्	athi	اتھ
feet	पैर , पांव	ख्वर	khwar	کھور
nails	नाखून	नम	nam	نم
fingers	उंगलियां	ओंगजि	ongjyi	اونگجہ
finger tips	नोक	टयड़य	tyenDy	ٹینڈی
shoulders	कंधे	फयकय	phyeky	پھیکر
waist	कमर	कमर	kamar	کمر
bones	हड्डियां	अँडयजि	eDyjyi	اڈیجہ
nape	गरदन	कॉर	keer	کار
saliva, spit	थूक	थ्वख	thwakh	تھو کہ
thigh, hip	कूल्हा	रोख	ronkh	رونکھ

buttock		बछि	<i>bachhyi</i>	بچھ
knees	घुटने	कौठय	<i>koThy</i>	کوتھ
ankles	टखने	ग्वड़	<i>gwaD</i>	گوڑ

2. Relations/ रिश्ते / رشتہ

human/man	इनसान/मनुष्य	इनसान	<i>insaan</i>	انسان
man (male)	आदमी	मर्द	<i>marid</i>	مرد
wife	औरत/महिला/नारी	जनान्	<i>zanaani</i>	زنانه
husband	पति	रोन /खन्दार	<i>roon</i> <i>/ khaanidaar</i>	رون / خاندان
wife	पत्नी	आशैन्य /खान्दारेन्य	<i>aashiny/ khaanidaareny</i>	آشین / خاندان
daughter	बेटी	कूर	<i>kuur</i>	کور
son	बेटा	नयेचुव	<i>nyechuv</i>	نچو
wife of son	बहू	नवोश	<i>nwash</i>	نوش
husband of daughter	दामाद	जामतुर	<i>zaamtur</i>	زامتر
mother	मां	मोज	<i>mooj</i>	موج
father	पिता /बाप	मोल	<i>mool</i>	مول
mother of mother	नानी/दादी	नान्य	<i>naany</i>	نانی
father of mother	नाना /दादा	बुड़य बब	<i>buDy bab</i>	بڈی باب
mother-in-law	सास	हश	<i>hash</i>	هش
father-in law	सुसुर	हिहुर	<i>hyihur</i>	ہیہر
sister of mother	मासी	मास	<i>maas</i>	ماس
husband of mother's sister	मासा	मासुव	<i>maasuv</i>	ماسو
sister of father	पूफी	पौफ	<i>pwaph</i>	پوف
husband of father's sister	पूफा	पौफुव	<i>pwaphuv</i>	پوفو

wife of father's brother	चाची	पेचन्य	<i>pyechyeny</i>	پچین
brother of father	चाचा	पेट्र	<i>pyetit</i>	پیت
son of father's brother	चेचेरा भाई	पितुर बोय	<i>pyitur booy</i>	پتر بوے
son of mother's sister	मसेरा भाई	मासतुर बोय	<i>maastur booy</i>	मास्त्र बुے
son of mother's brother	पुफेरा भाई	पोफतुर बोय	<i>pwaphtur boy</i>	پو پھتر بوے
daughter of mother's brother	पुफेरी बहिन	पोफत् र बेन्यि	<i>pwaphtir byenyi</i>	پو پھتر بینہ
sister of husband	पति की बहिन	ज़ाम	<i>zaam</i>	زام
sister of wife	साली	साल	<i>saal</i>	سال
brother of wife	साला	हहर	<i>hyihur</i>	ہہر
husband of wife's sister	साली का पति	सॉजुव	<i>seejuv</i>	سآجو
daughter of sister	बहिन की बेटी	ब्यन्ज़	<i>byenzi</i>	بینز
daughter of brother	भाई का बेटा	बापँथर	<i>baapithir</i>	باپتھر
son of brother	भाई का बेटा	ब्यनथ्र	<i>byanthir</i>	بینتھر
brother of mother	मामा	माम	<i>maam</i>	مام
wife of mother's brother	मामी	मामन्य	<i>maamany</i>	مانز
son of wife of a sister's husband	मामा का बेटा	माम्तुर बोय	<i>maamtur booy</i>	मास्त्र बुے
daughter of wife of sister's husband	मामा की बेटी	मामत् र ब्येन्यि	<i>maamtir byenyi</i>	मास्त्र بینہ
wife of husband's brother	पति के भाई की पतनी	दर कान्य	<i>dirkaakany</i>	دِر کا کنز
wife of brother	भाई की पतनी	बॉयकाकन्य	<i>beeykaakany</i>	بائے کا کنز
elder brother	बड़ा भाई	काख	<i>kaakh</i>	کا کھ
sister	बहिन	बेन्यि	<i>benyi</i>	بینہ
brother	भाई	बोय	<i>booy</i>	بوے

3. Surroundings / आस-पास / اُونڀوڳھ

earth	जमीन / प्रथ्वी जमीन	zamyien	زمین
sky	आकाश	aasmaan	آسمان
Sun	सूर्य	aaftaab	آفتاب
stars	तारे	taarakh	تارکھ
Moon	चन्द्रमा	zuun	زوئن
mountain/hill	पहाड़	baal	بال
jungle, forest	जंगल	van/jangal	وَن / جنگل
tree	पेड़	kul	کُل
streams	नदी	kwai	کول
river	दरया	deryav	دریاو
plane	समतल भूमि	meedaan	مآدان
fields	खेत	khah	کھہ
stones	पत्थर	kanyi	کنیہ
clay/earth	टिटी	myets	میٹ
clouds	बादल	obur	اوبُر
rain	बारिश / वर्षा	ruud	روؤد
animals	पशु	hayvaan	حیوان
birds	पक्षी	jaanaavaar	جاناوار
road	सड़क	saDak	سڑک
spring	चश्मा, सोता	naag	ناگ
lake	सरोवर, झील	sar	سر
boat	नाव, किश्ती	naav	ناو
bridge	पुल	kadal	کدل
mound	टीला	boTh	بوٹھ
plateau		viDir	وڈر
ravine	खाई	naar	نار
fish	मछली	gaaD	گاڈ

boulders	बड़ा पत्थर	पल	pal	پل
stones	पत्थर	कन्यि	kanyi	کنہ
sand	रेत	सयख	syakh	سیکھ
wall	दीवार	दोस	dwas	دوس

4. Birds/ पक्षी / جاندار

bulbul (Otompsa leucogenys)	बुलबुल	बुलबुल	bulbul	بلبل
sparrow	चिड़या	चॅर	tser	تسر
starling/myna (Sturnus tristis)	मयना	हॉर	heer	ہار
crow	कवा	काव	kaav	کاو
kite	चील	गांठ	gaanTh	گانٹھ
swallow	अबाबील	कॅतिज	ketyij	کتیج
cock	मुर्गा	कौरुर	kwakur	کوئر
duck	बतरख	बतुख	btukh	بطخ
.....	हंस	अँज	enz	انز
goose	उड़ने वाला हंस	असमॉन्य अँज	asmeeny enz	اسمانی انز
woodpecker	.....	कुल्य दिद्र	kuly dyidir	کولی دیدر
dove	कोयल	कुकिल	kukyil	کوکیل
vulture	गीघ	ग्रेद	gryad	گزد
owl	उल्लू	रातमोंगुल	raati mwagul	راتہ موگل
falcon/eagle	गरुड़	पॉज	peez	پاز
falcon (?)	.....	वारयुल	vaaryul	واریل /
hawk	.....	पट्हॉर		پٹہ ہار
ground thrush	.....	कॅमयुर	kamyur	قمیر
golden oriole	.....	पोशिनूल	pooshyinuul	پوشول
bald coot	.....	कौलुर	kwalur	کولر

water hen	.....	टेच	<i>Tyech</i>	ٹچ
little grebe	.....	पिन्दछ	<i>pyindich</i>	पिन्द च
king fisher	.....	कोल्तूंच	<i>kwalituunch</i>	कोल्ह ठुंच
blue heron	.....	ब्रेग	<i>byag</i>	ब्रिग
laughing gull	.....	क्रंड	<i>krenD</i>	क्रंड
tern	.....	क्रिव	<i>kryiv</i>	क्रिउ
curlew	.....	गोलुर	<i>golur</i>	गोल
wood cock	.....	जरबचि	<i>zarbachyi</i>	जरब
crane	.....	कुंज	<i>kunz</i>	कुंज
gadwall	.....	बूदन	<i>buudan</i>	बु'दुन
pintail duck	.....	पेछिन्य	<i>pechyiny</i>	पेछिन
widgeon	.....	शुरन्यि बूदन	<i>shrynyibuudan</i>	शुरन्यि बु'दुन
common teal	.....	क्युस	<i>kyus</i>	क्युस
paddy bird	.....	गिल	<i>gyil</i>	गिल
pochard	.....	तुर	<i>tur</i>	तुर
white-eyed duck	.....	हार्वेट	<i>haarveT</i>	हार्वेट
cormorant	.....	मोंग	<i>mong</i>	मोंग
snow cock	राम चिकोर	गुरक् काव	<i>gurki kaav</i>	गुरक् काव
monaul pheasant	.....	होम /	<i>hoom(female)</i>	होम /
		सौन् मुरग	<i>swanimurg(male)</i>	सौन् मुरग
horned pheasant	.....	रंग्रावुल	<i>rangi raavul</i>	रंग्रे रावुल
pigeon	कबूतर	कोतुर	<i>kootur</i>	कोतुर
mallard(male)	.....	निलिज	<i>nyilyij</i>	निलिज
mallard(female)	.....	थुज	<i>thuj</i>	थुज

hoopoe	.....	सतुत	satut	سٹٹ
cuckoo	.....	शाहकुक्/कुक्	shah kuk/kuk	شاه کک / کک
parrot	तोता	तोत्	tooti	طوطہ
starling (Sturnus humii)	.....	चून्धि हांगुर	tsinyihaangur	ژنہ ہانگر
skylark (Alauda gulgula)	.....	हारवज	haakhij	ہا کھج
ouzel (a thrush) (Merula castanea)	.....	कसतूर	kastuur	کستور
finch	.....	सौन् चिचुर	swani chyichur	سوئے چچر
dusky ground thrush (Merula unicolor)	हज़ार दासतान	हज़ार दासतान/ काव् कम्युर	hazaar daastaan/ kaavi kamyur	ہزار داستان کاؤ قمیور
Pucras pheasant (sings in early morning in spring)	.....	कुक्लस/ कुक्नस	kuklas/ kuknas	ککلس / ککنس

5. Mammals/स्तनपायी प्राणी / دودل حیوان

cow	गाय	गाव	gaav	गाव
bull	बैल	दांद	daand	दानد
bullock	भेंसा / सांड	स्रंड	srandi	सरंड
buffalo	भेंस	माँश	meensh	मान्स
ram	मेड़ा	कठ	kaTh	कठ
goat	भेडत्र	गँब	geb	गंब
he-goat	बकरा	छावुल	tshaavul	छावुल
she-goat	बकरी	छावज	tshaavij	छावज
horse	घोड़ा	गुर	gur	गुर
mare	घेड़ी	गुरिन्य	guriny	गुरिन्य / गुर
donkey	गध्या	खर	khar	खर
dog	कुत्ता	हून	huun	हून
bitch	कुतिया	हून्य	huuny	हून्य

cat (m)	बिल्ला	बयोर	byoor	بيور
cat(f)	बिल्ली	बयॉर	byeer	بيار
rabbit	खरगोश	खरगोश	khargoosh	خرگوش
monkey	बन्दर	पोंज	ponz	پونز
monkey	बन्दर	वादुर	vaandur	واندُر
tiger	तेंदुआ/शेर	सह	sih	سہ
tigress	तेंदुआ {मादा}	सीमिन्य	syieminy	سيمنز
cheetah	चीता	खर सह	khar sih	خرسہ
bear (m)	रीछ	हापुत	haaput	ہاپُت
bear (f)	रीछ {मादा}	हाप्च	haapits	ہاپُت
antler	बारह सींगह	हांगुल	haangul,	ہانگل
jackal	गीदड़	शाल	shaal	شال
jackal (f)	गीदड़ {मादा}	शॉज	sheej	شاج
deer	हरिन	मिन्यमॅर	myinyimer	مینہ مَر
mouse	चूहा	गगुर	gagur	گگر
rat	चूहा {मादा}	खींच	khrients	کھرینز
mole	छछूंदर	ओनचुह	onchu	اونچہ
mongoose	नूल	नूल	nuul	نول
bat	चमगादड़	रात्क्रील	raati kriel	راتہ کریل
otter	उद बिलाव	वोदुर	wodur	دودُر

6. Reptiles.

snake	सांप	सरुफ	saruph	سر پھ
■ short poisonous snake	गुनस	गुनस	gunas	گُنس
a poisonous snake	पोहुर	पोहुर	pohur	پوہر
lizard	छिपकली	केंकलॅट	kyienki leT	کینکہ لٹ
crocodile	बड़ियाल	मगरमछ	magarmachh	مگر مچھ

7. Amphibians

toad	मिट्टी में रहने वाला मेंढक	मान/ मिन्यमोंन्डज	miin/ minyimwaDij	مین / مینہ موئنڈج
frog	पानी में रहने वाला मेंढक	आब् मान	aabi miin	آبہ مین
slug/ snail	घोंघा	हॉगिन्य	heengyiny	ہانگنیز
earthworm	केंचुआ	बुम् सिन्य/ लोस	bumi syiny/ loos	بُمہ سنی / لوس

8. Fishes/ मछलियां/ ڈال

fish	मछली	गाड़	gaaD	گاڑ
a kind of small fish	.....	गुरन	guran	گرن
?		राम् गुरन	raami gurun	رامہ گرن
trout		ट्रावट	TravT	ٹراوٹ
smoke fish		फरि	pharyi	مہر
mirror carp		मिरर कार्प	mirror carp	میرر کارپ

9. Insects / कीड़े / کنہی

house fly	मकखी	मॅछ	mechh	مچھ
mosquito	मच्छर	मोह	moh	موہ
flea	पिस्सू	पिश	pish	پش
bug	खटमल	चर	char	چار
grasshopper	टिडडा	हालव	haalav	ہالو
hornet/ wasp	हाड़ा	देंतर	de'tir	ڈتر
beetle	भृंग	बोम्बुर	bombur	بومبر
bee	शहद की मकखी	तुलर	tulir	تولر
ant	चींटी	रेय	rey	رے
cricket	झींगुर	वॅटिल	veTyil	ڈٹیل
cockroach	तिलचटा	गर् वॅटिल	gari veTyil	گرڈٹیل

grub	.....	दँरज़	deriz	درز
catterpillar	सूड़ी	मुहुर	muhur	مُهر
cicada	.....	हरदरोछ/	hardi roochh	هر دروچه /
		दछिपोंपुर	dachhyipompur	دچه پونپر
butterfly	तितली	पन्पोंपुर	pani pompur	پنپ پونپر
moth	पतंगा	गत्तरेन्य	gatiryeny	گتیر رن
spider	मकड़ी/मकड़ी	ज़लुर/ज़रुल	zalur/zarul	زلر / زرل
centipede	कनखजूरा	कन्हॉपिन्य	kani heepiny	کنہ ہاؤن
a small insect found	.....	खर	khar	کھر
at dark, and damp				
places				

10. Trees and plants/ वृक्ष और पौधे / گۆ

plane tree	चिनार	बोन्य	boony	بون
willow	बेद	वीर	vyier	ویر
poplar	सफेदा	फ़स्त	phrast	پھرست
white poplar	.....	दोद् फ़स्त	dwadi phrast	دو د پھرست
elm	.....	ब्रेन	bryan	برین
Celtis australis	.....	ब्रिमिज	brimyij	برنج
horse chestnut	.....	हान	haan	ہان
deodar	.....	दिवदार	dyivdaar	دودار
plue pine	.....	यॉर	yeer	یار
Himalayan spruce	.....	रॉयिल	reeyil	رائیل / گُوہل
yew	.....	पोस्थल	posthal	پوسٹھل
alder	.....	कंज़ल/सरुल	kanzul/sarul	کنزل / سرل
bird cherry	.....	जोम्ब	zomb	زومب
ash	.....	होम	hoom	ہوم
walnut	.....	इन	Duun	ڈوون
pear	.....	टंग	Tang	ٹنگ

bitter cherry	.....	ऑल्यचि	eelychyi	अर्चे
hazel	.....	विरिन्य	vyiryiny	विरिनी
hawthorn	.....	रिन्ग	rying	रिन्ग
maple	.....	कुनर	kanar	कनर
guelder	.....	कुलमांछ	kulmaanchh	कुलमांछ
birch	बोज	बुरजू	burzi	बुरि
witch hazel	.....	पोह	poh	पोह
mulberry	शहतूत	तुल	tul	तुल
<i>Cotoneaster bacillaris</i>	.....	लून	luun	लून
spindle tree	.....	छोल	chhol	छोल
jujube	.....	ब्रेय	bryey	ब्रेय
<i>Rhus wallichili</i>	.....	अरखोर	arkhoor	अरखोर
plum	.....	ऑर	eer	ऑर
acasia	कीकर	किकर	kyikar	किकर
nettle	.....	स्वय	sway	स्वय
turf	घास	द्रमुन	dramun	द्रमुन
a floating weed		मंगोल्	mangooli	मंगोल्

11. Fruits / फल / میوه

apple	सेब	चोंठ	tsoonTh	थोंठ
pear	नाशपाती	टंग	Tang	टंग
cherry	गिलास	गिलास	gyilaas	गिलास
grapes	अंगूर	दछ	dachh	दछ
plum	आडू	ऑर	eer	ऑर
peach	.....	चूनुन	tsinun	चूनुन
walnut	अखरोट	डोन	Duun	डोन
pomegranate	अनार	दोन	deen	दोन
almonds	बादाम	बादाम	baadaam	बादाम

horse chestnut	चेस्ट नट	गौरय	geery	गारु
water chestnut	शिन्धारा	गौरय	geery	गारु
bitter cherry	खटटे गिलास	ऑल्यचि	eelychyi	अर्चे
apricot	खोबानी	चेर	tsyier	थिर
rasberry	.....	छांछ	chhaanchh	चछांछ
mulberry	तूत	तुल	tul	तुल
blackberry	.....	दान् छांछ	daani chhaanchh	दांछांछ
bramble berry	.....	सुर छांछ	sur chhaanchh	सुर चछांछ
strawberry	सट्राबेरी	यंगरि	yangryi/straabar	यंगरि / सट्राबर
barberry	.....	काव्दछ	kaavidach	काव्दछ
jujube	.....	ब्रेय	bryey	ब्रेय
fig	इंजीर	इंजीर	injiyer	इंजीर
guelder	.....	कुलमांछ	kylmanchh	कुलमांछ
(honey flower)				
locat	लोकाट	लोकाट	locat	लोकाट
orange	संतरा	संगतर	sangtar	संगतर
banana	केला	केल्	kyiali	केल्

12. Flowers / फूल / پوش

rose	गुलाब	गुलाब	gulab	गुलाब
brier	एक जंगली	आर्वल	aarival	आर्वल
musk rose	गुलाब	थय्यवल	thanyival	थय्यवल
narcicuss	जर्द रंग का	यिम्बरजल	yimbirzal	यिम्बरजल
daffodil	गुलाब	मसवल	masval	मसवल
a chrocus	नर्गसि	टयेक्बटन्य	Tyenkiba Tany	टयेक्बटन्य

an early spring flower (a chrocus)	वसंत में खिलने वाला फूल	विरय कयुम	virykyom	وَرِی کَیوَم
lotus	कंवल	पम्पोश	pamposh	پمپوش
water lily	झीलां में खिलने वाला जर्द फूल	बुम्यपोश	bumypoosh	بمپوش
a grass flower	.....	छचवल	chatsival	چھوول
violets	बनफशा	नुन्पोश/ बनफशि	nuni poosh/ banafshyi	نُنپوش / بنفشہ
zinnia	.....	बट्पोश/जाफर	baTipoosh/ jaafiry	بٹپوش / جعفری
saffron	केसर	कवगुपोश	kwangi poosh	کونگہ پوش
lilac		हिय	hiy	ہی
morning glory		इशक्पेचान	eshkipyiachaana	عشق پیچان
musk willow		बयेद मुशक	byiadmushk	بید مشک
pomegranate	अनार का फूल	दौन पोश	deen poosh	دَان پوش
iris	सोसन	सोसन	soosan	سوسن
cockscomb	.....	मवल	maval	مول
poppy		गुलाल्	gulaali	گُلالہ
basil		बब्बर	babir	ببر
holy hox (?)	.....	सजू पोश	sazipoosh	سز پوش
jasmine	यासमीन	योसमन	yoosman	یوسمن
chrysantemum	गुलि दाउद	गुलि दाउद	gul-i daud	گلِ داود
Marvel of Peru	अबासी	अबॉसय	abeesy	عباسی
daisy	हमेश बहार	हमेश बहार	hamyiash bahaar	همیش بہار
hyacinth		सुंबल	sumbal	سُمل

ivy	बेला	वेल	vyial	ویل
wild tulip	.....	न्याँवय	nyieevy	نیاؤر
dandelion flower	.....	हन्दि पोश	handyi poosh	ہند پووش
Crown Imperial lily	.....	बान्ल्य	baanily	باہلر
hollyhock	हाली हाक	हाली हाक	hollyhock	ہالی ہاک

13. Vegetables / सबज़ियां / سبزی

kale	साग	हाख	haakh	ہاکھ
spinach	पालक	पालक	paalak	پالک
turnip	शलगम	गोंगज	gwagij	گوگج
potato	आलू	ऑल्व	eeliv	اَلو
radish	मूली	मुज	muj	مُج
carrot	गाजर	गाज़र	gaazir	گاڑر
gourd	कद्दू / लौकी	अल	gaazir	اَل
pumkin	बड़ी लौकी	मशौदय अल	masheedy al	مشاؤدی اَل
brinjal	बेंगन	वांगुन	vaangun	وانگن
tomato	टमाटर	रुवांगुन	ruvaangun	رُوانگن
cucumber	खीरा	लॉर	leer	لَار
...	करेला	करेल्	karyiali	کریلہ
coriander	धनिया	दान्यिवल	daanyival	دانه وِل
methi (a potherb)	मीथी	मीथ	myieth	میٹھ
lettuce	.....	ओब्ज	obij	اَبَج
onion	प्याज़	गंडू	ganDi	گنڈ
■ certain onion	.....	प्रांन	praan	پران
(Alium species)				
garlic	लहसन	रुहुन	ruhun	رُہُن
a wild leafy veg.	.....	लिस	lyisi	لِسہ

a leafy veg.	.....	वॉसत् हाख	vwastihaakh	वुसुतु हाक
■ wild leafy veg.	.....	वॉपल हाख	vwpal haakh	वुपल हाक
a kind of rumex	.....	पमब्हाख	pambi haakh	पम्बे हाक
a wild leafy veg.	.....	कुन्	kuni	कुने
a wild leafy veg.	.....	क्रेयछ	kryatsh	कुरियछ
<i>(Dioscoria deltoidea</i>				
dandelion/chicory	.....	हंद	hand	हंद
mushroom	कुकुरमुता	हयडुर	hyaDur	हयडुर
morel	छुमी (?)	कन् ग्छ	kanigichh	कने ग्छ
a mushroom that	.....		maazkhyial	माझक्यील
grows on walnuts				
lychnis sp.	.....	वत् क्रिम	vati krim	वते क्रिम
mentha	.....	व्यन्	vyani	वने
<i>Malwa rotandifolia</i>	.....	सौचल	swatsal	सुडल
a wild leafy veg.	.....	नुनर	nunar	नूर
kohlrabi	कड़म	मोनजि हाख	mwanjyi haakh	मोजे हाक

14. spices/ condiments/ मसाले / مسالہ

sweet fennel/anise seed	बादयाना बौदयान्	beedyarani	बादयाने
caraway seed/ cumin seed	जीरा जयुर	zyur	जिर
dry ginger	शोंठ	shonTh	शुण्ठ
fresh ginger	अदरक	edrak	अदरक
turmeric	ल्यद्र	lyedir	ल्येदर
cardamom	ऑल	eeli	अल
cinnamon	दालचीन	dalchin	दालचीन
large black cinnamon	बुड़ ऑल	buDi eeli	बुड अल
mustard seed	आसुर	aasur	आसूर
saffron	कौंग	kwang	कौंग

coxcomb	मवल	mawal	मूल
coriander	दान्यिवल	danyival	दाने वल
mint/peppermin	पुदिन्	pudini	पुदिने
garlic	रुहुन	ruhun	रुहून
a kind of onion	प्राण	praan	प्राण

15. Crops/ फ़सल/ فصل

paddy	धान	दान्य	daanyi	दान्ये
wheat	गेहूँ	कैन्ख	kenikh	कैन्ख
maize	मक्की	मकाँय	mkeey	मकाँय
barley	जौ	विशकि	vishkyi	विशके
cotton	कपास	कपस	kapas	कपस
beans	राजमाश	राजमह	raazmah	राजमाह
.....	मोंग	मोंग	mwang	मोंग
soya bean	मसूर	मोसुर	mosur	मोसूर
linseed	.....	अलिश	elyish	अलिश
vetch	.....	मुठ	muTh	मुठ
pea	मटटर	कर्	kari	कर्
gram	चनना	चन्	chani	चने
vetch	.....	मह	mahi	महे
a kind of small	.....	रुमह	ruumahi	रुमहे
beans				

16. Foods / आहार / کھنیں

boiled rice	उबले चावल	बत्	bati	बते
bread	रोटी	चोट	tsoT	चोट

tea	चाय	चाय	chaay	چائے
qahva	कहवा	कहव्	qahvi	قهوہ
parched flour taken with tea	सतू	सोत	sot	سوت
flour	आटा	ओट	oot	اوٹ
salted and peppered vegetable , sauce, broth and stew, eaten with rice	तरकारी	सयुन	syun	سین
a thin kind of bread	.....	लवास	lavaasi	لواسہ
a thick kind of bread	आटे का वड़ा	चोंचिवोर	tswachyi vor	ٹوچہ وور
a kind of pudding	हलवा	हलव्	halvi	حلوہ
powdered rice boiled in sugared milk	फीरीनी	फीरीन	phyieryien	مہیرین
water for thirst	प्यास के लिए पानी	त्रेश	tryiesh	تریش
rice-milk	.....	मायर	maayar	مایر
sugared,spiced rice-milk	खीर	खीर	khyier	کھیر
pulaav	पुलाव	पौलाव	pwalaav	پولاو
pulses	दाल	दाल	daal	دال

17. Time / समय / سَمَی / وقت

dawn	प्रात तड़के	सहर	sahar	سحر
morning	प्रात	सुबह	subuh	صبح
afternoon	दोपहर	दुपहर	dupahar	دوپہر
evening	शाम	शाम	shaam	شام
night	रात	राथ	raath	راتھ
now	इस समय	वुंक्यन	vunkyan	وئکنین

a little before now	अभी	ऑदय	eedy	اُدی
later on	बाद में	पत्	pati	پتہ
later	देर से	चीरय	tsyiery	ژیرد
yesterday	कल	यव्	yavi	یہ
day before yesterday	परसों	ओतर्	ootri	اوتر
tomorrow	आने वाले कल	पगह	pagah	پگہ
day after tomorrow	कल के बाद	कॉल्य क्यथ	keelykyath	کالی کیتھ
moment	पल	चयुह	tsyuh	تھہ
hour	घंटा	गॉट्	geenTi	گانٹہ
one o'clock	एक बजे	अख बजे	akh bajyey	اک بجے
half past one	इध बजे	डोंड़ बजे	DwaD bajyey	ڈوڈ بجے
quarter past one	सवा एक	सवाद अख	swaad akh	سواد اکھ
quarter to three	पूने तीन	दून् त्रे	duuni trya	دوئے تری
half past three	साढ़े तीन	साइ त्रे	saaDi trya	ساڑ تری
four minutes past	तीन बज कर	त्रे बजे चोर	trya bajyey	تری بجے
three	चार मिनट	मिनठ	tsoor minut	ژور منٹ
last year	पिछले वर्ष	परुस	prus	پرس
a year before last	पिछले साल से	प्योरिस	pyeeryis	پیارس
year	पहले एक साल			
next year	अगले वर्ष	नवि वॅरय यि	navyi veryyi	نودری

18. House / घर / گھر

house	मकान	लॅर/ मकान्	ler	لر / مکانہ
wall	दीवार	लब्	labi	لبہ
window	खिड़की	दौर	deer	دائر
door	दरवज़ह	बर	bar	بر
ceiling	डालना	तालव	taalav	تالو

floor	फर्श	फर्श	<i>farish</i>	فرش
roof	छत	पश	<i>pash</i>	پش
hearth	चूलहा	दान	<i>daan</i>	دان
hamam	हमाम	हमाम	<i>hamaam</i>	حمام
corridor/porch	गलियारा	वोट	<i>voT</i>	وٹ
room	कमरा	कुठ	<i>kuTh</i>	گٹھ
bed	बेड़	बेड़	<i>byad</i>	بیڈ
bedding	बिछौना	बिसतर	<i>byister</i>	بستر
quilt	रज़ाई	लेफ	<i>lyiaf</i>	لیف
head rest	सराहना/तकिया	शांद	<i>shand</i>	شانڈ
carpet	कालीन	कालीन	<i>kaalyien</i>	قالین
felt rug	नमदा	नमद्	<i>namdi</i>	نمد
embroidered rug	गब्बा	गब्	<i>gabi</i>	گب
curtain	परदह	परद्	<i>pardi</i>	پرڈ
pillow	तकिया	तकियि	<i>taky-yi</i>	تکیہ
sofa	सोफा	सोफ्	<i>soofi</i>	صوفیہ
mat of rushes	चटाई	वगुव	<i>vaguv</i>	وگُو
mat of grass	चटाई	पत्ज	<i>patij</i>	پتج

19. Colours/ रंग / رنگ

grey/gray/	सफेद	छोत	<i>chhot</i>	چھوت
white		सफेद	<i>sfyiad</i>	سفید
black	काला	क्रिहुन/सियाह	<i>kryuhun/siyah</i>	کریہون / سیاہ

red	लाल	वोजुल	vwazul	वुडुल
yellow	पीला	ल्योदुर	lyodur	ल्युडुर
blue	नीला	न्यूल	nyuul	न्युल
green	हरा	सब्ज	sabiz	सब्ज / गार्
violet	बेंगनी	वांग्‌नय	vaanginy	वाङ्गि
brown	गोरा	गुर	guri	गुर
silver white	चांदी जैसा	कुन्य	kuny	कुङ्ग
golden/ blond	सुनहरी	सौन्‌होरय	swaniheery	सुन्‌हारी
auburn/tawny	कपिश	काचुर	kaatsur	काडुर
tawny-brown	काला-भूरा	दालचीनय	daalchyieny	दाल्‌चिङ्ग
tawny-brown	काला-भूरा	नसवोरय	nasveery	नसुवारी
golden brown	सुनहरी-भूरा	जग	zag	जग
peach flower	.....	चून्‌नय	tsininy	चून्‌ङ्ग
mottled/dappled		होर	hoar	होर
fleshy	मांस जैसा	मोव	moow	मोव
light green	मांग जैसा	मुन्‌गय	mungy	मुङ्ग

20. Professions

peasant	किसान	ग्रयूस	gryuus	ग्रयोस
labourer	मजदूर	मजूर	mozuur	मजुडूर
potter	कुम्हार	काल	kraal	कुराल

coppersmith	ताबे का काम करने वाला	ठांठुर	ThanThur	ٹھانٹھر
iron-smith	लोहार	खार	khaar	کھار
goldsmith	सुनार	सौनुर	swanur	سوئر
coppersmith	तांबे का काम करने वाला	मिसगर	myisgar	مسگر
carpenter	तुरखान	छान	chhaan	چھان
carpet weaver	कालीन बनाने वाला	कसलबाफ	qaalbaaf	قالباف
embroiderer	कशीदाकारी करने वाला	जालककोज़	jaalakdvz	جالکدوز
basket weaver	शाखाशिल्पी	कांन्युल	kaanyul	کانیل
milkman	गोपाल	गूर	guur	گوئر
baker	रोटी बनाने वाला	कांदुर	kaandur	کاندُر
dyer	रंगने वाला	रंगसाज़	rangsaz	رنگساز
shawl mender	कपड़े ठीक करने वाला	रफगर	rafgr	رفگر
felt maker	नमदे बनाने वाला	नमद्गोर	nmdigor	نمدگور
washerman	धोबी	दोब	dob	دوب
mason	मिस्तरी	दोसिल	dosyil	دوسیل
gardener	माली	बागबान	baagbaan	باغبان
wood-cutter	पेड़ काटने वाला	गोटिल	goTyil	گوٹیل
boatman	हांजी	हॉज़	heenz	ہانز
cook	रसोइया	वाज़	vaazi	واڑ
butcher	कसाई	पुज	puj	پج
horseman	घोड़े वाला	गुरयवोल	guryvool	گری وول
weaver	जुलाहा	वोवुर	voovur	ووؤر
tailor	दरजी	सूच	sits	سو
cobbler/scavenger	मोची	वातुल	vaatul	واٹل
oil seller	तेली	तिल्वोन्य	tyilivoony	تیلہ وونی
carder	धुनया	दोन	duun	دون

21. Market

shop	दूकान	दुकान	dukaan	दुकान
goods	सामान	सामान	saamaan	सामान
shopkeeper	दूकानदार	वोन्य	voony	वोन्य
price	मूल	कॉमथ	keemath	कामत
costly	महंगा	द्रोग	d-rog	द्रोग
cheap	सस्ता	स्रोग	srog	स्रोग
haggle	मोल तोल	दर् दर्	dari dari	दर् दर्
road	सड़क	सड़क	saDak	सड़क
street	गली	कोचि	koochyi	कोचि
crowd	भीड़	बिर्बार	byiribaar	बिर्बार
throng	भीड़	जम्गोठ	jami goTh	जम्गोठ
procession	जलूस	जलस्	jalsi	जलूस
slogans	नारे	नार्	naari	नारे
police	पुलीस	पुलीस	polyies	पुलीस
caning	लाठी चार्ज	लाठी चार्ज	laaThyie charge	लाठी चार्ज
injured	ज़खमी	ज़खमी	zakhmyie	ज़खमी
hospital	हसपताल	हसपताल	hapataal	हसपताल
cure	इलाज	यलाज	iyLaaj	इलाज
medicine	दवा	दवा	davaa	दवा
wheelbarrow	रेड़े वाला	रेड़ वोल	ryiaDi vool	रेड़ वोल
tonga	टांगा	टांग्	Tangi	टांगा
passenger	सवारी	सवॉरय	saveery	सवारी
drain	नाली	नॉलय	neely	नाली
clog	रुकावट	थोप	thop	थोप
cleansing	सफाई	सफॉयी	safeeyie	सफाई
garbage	कूड़ा करकट	छोँठ	tshwaTh	छोँठ

dogs	कुत्ते	हूनय	huuny	हो'नी
nasty smell	गंद	फख	phakh	بھکھ
helter- skelter	भगम भाग	चल्लार	tsali lar	ڈالہ لار
haste	जलदी	जलदी	jaldyie	جلدی
vehicle	गाड़ी	गॉड़य	geeDy	گاڑی
auto	आटो	आटो	aaToo	آٹو
fare, hire	किराया	किरायि	kyiraayi	کرایہ
ditches	खुड़	दोंब	dwab	دوب
jolts	झटके	यठ	yaTh	یٹھ
slowly	आहिसता	वार्वार	vaari vaari	واپ واپ
slow	धीरे धीरे	लोत पहन	lot pahan	لوت پہن
dust	गर्द	गर्द	garid	گرد
splashing	छींटें	छिक्	chhyiki	چھکھ
smoke/smog	धुआं	दह	dih	دہ
lamp-posts	बिजली का खम्बं	तारि कूट	taaryi kuuTy	تار کوٹی
electricity	बिजली	बिजली	bijlyie	بجلی
turn	बारी	वॉरय	veery	واری
(of load-sedding)				
problems/worries	समस्या	परेशांनी	paryiesheenyie	پریشانی
scarcity	कमी; दुर्लभता	व्यछय	vyatshay	وینوٹھ

22. Counting/ गिनना/ گیننا

one	एक	अख	akh	اکھ
two	को	जू	zi	زی
three	तीन	त्रे	trya	ترے
four	चार	चोर	tsoor	ڈور
five	पांच	पांछ	paantsh	پانڈھ

six	छह	शे	shya	شے
seven	सात	सथ	sath	ستھ
eight	आठ	ऑठ	eeTh	اٹھ
nine	नव	नव	nav	نو
ten	दस	दह	dah	داه
eleven	ग्यारह	कह	kah	گاه
twelve	बारह	बह	bah	باه
thirteen	तेरह	त्रुवह	truvah	ترواه
fourteen	चौदह	चोंदह	tswadah	ژوداه
fifteen	पंदरह	पंदह	pandah	پنداه
sixteen	सौलह	शुरह	shurah	شراه
seventeen	सत्तारह	सदह	sadah	سداه
eighteen	अठारह	अरदह	ardah	ارداه
nineteen	उन्नीस	कुनवुह	kunvuh	گنوه
twent	बीस	वुह	vuh	دو
twenty-one	इकाईस	अकवुह	akvuh	اکوہ
twenty-two	बाइस	जूतोवुह	zitoovuh	ز توؤہ
twenty-three	तेईस	त्रोवुह	trovuh	تر توؤہ
twenty-four	चोबीस	चूह	tsovuh	ژوؤہ
twenty-five	पंतीस	पूचूह	puntsih	پنچوہ
twenty-six	छबीस	शेतवुह	shyatvuh	شینوہ
twenty-seven	सताईस	सतोवुह	satoovuh	ستوؤہ
twenty-eight	अठाईस	अठोवुह	aThoovuh	اٹھوؤہ
twenty-nine	उन्नतीस	कुनत्रह	kuntrih	گنترہ
thirty	तीस	त्रह	trih	ترہ
.....	.....			.....
forty	चालीस	चतजीह	tsatjih	ترتجیہ

fifty	पचास	पंचह	<i>pantsah</i>	پنۛہ
sixty	साठ	शीथ	<i>shyiaTh</i>	شیتھ
seventy	सत्तर	सतथ	<i>satath</i>	ستھ
eighty	असी	शीथ	<i>shyieth</i>	شیتھ
ninety	नव्वे	नमथ	<i>namath</i>	نمٹھ
hundred	सौ	हथ	<i>hath</i>	ہٹھ
thousand	हज़ार	सास	<i>saas</i>	سأس
lac/lakh	लाख	लछ	<i>lachh</i>	لچھ
million	दस लाख	दह लछ	<i>dah lachh</i>	داه لچھ
ten million	करोर	करोर	<i>karoor</i>	کرور
billion	अरब	अरब	<i>arab</i>	ارب
trillion	खरब	खरब	<i>kharab</i>	کھرب

23. Fractions/ भिन्न / کسر

half	आधा	ओड़	<i>oD</i>	اوڈ
quarter	पूने	दून	<i>duun</i>	دوون
one and quarter	सवा	सवाद	<i>swad</i>	سواد
one and half	डेढ	डोंड़	<i>DwaD</i>	ڈوڈ
two and half	ढाई	ड़ाय	<i>Day</i>	ڈاے
three..... and half	साढे	साड़	<i>saaDi</i>	ساڈ

THE JAMMU & KASHMIR UNIVERSITY
LIBRARY.

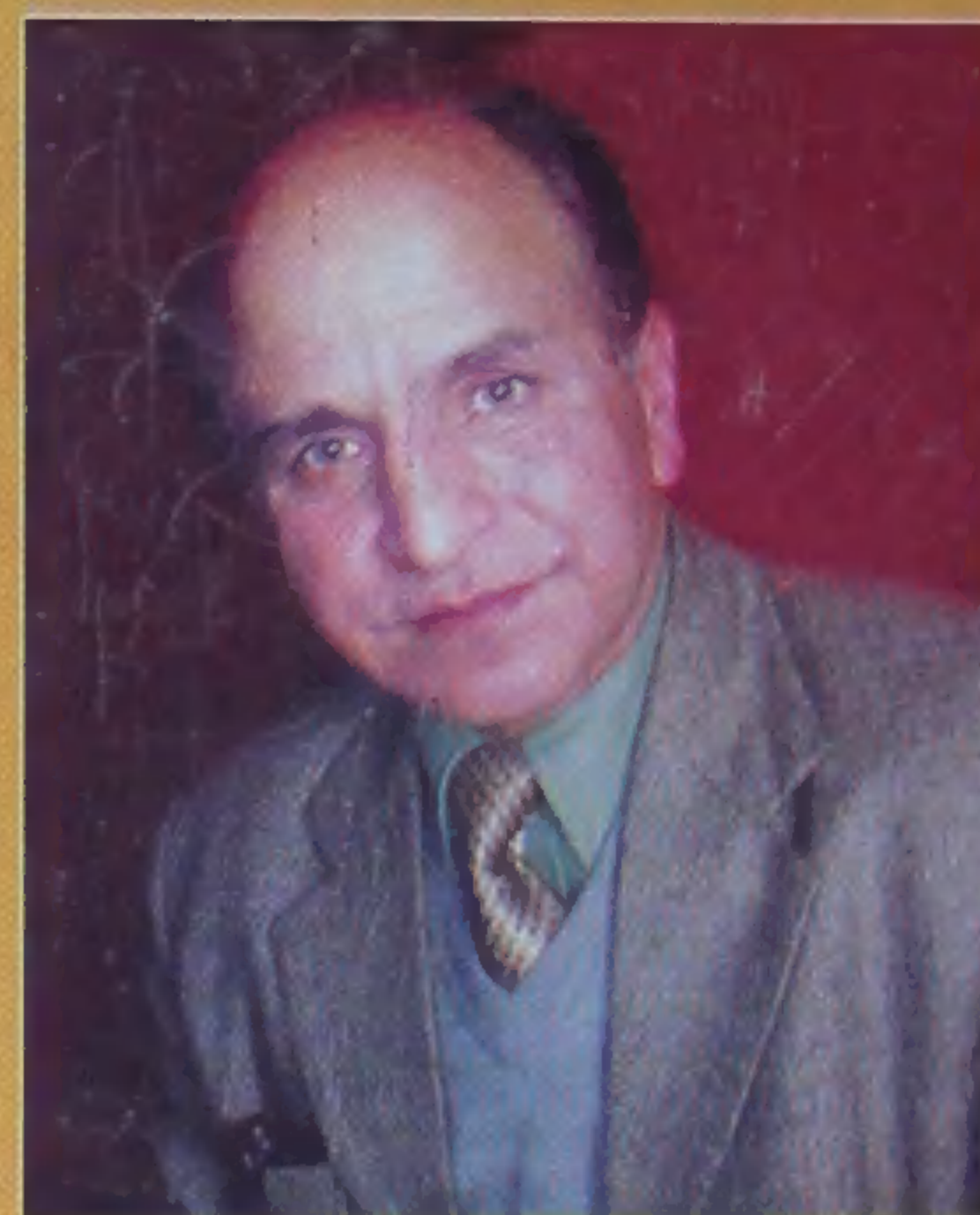
DATE LOANED

Class No. _____
Vol. _____

Accession No. _____
Book No. _____
Copy _____

Shauq (Mohammad Shafi Lone), born at Kaprin, Shopian on March 18, 1950, is a poet, critic, linguist and fiction writer. He writes in Kashmiri, English, Hindi and Urdu and has authored, translated and edited over forty-five books on a variety of subjects.

After getting released from two-year long detention in various jails in 1972, Shauq distanced active politics and did his M.A. and Ph.D in English at the University of Kashmir, and has been teaching there since 1978.

Some of his works have won him various prestigious awards like the Sahitya Akademi Award, Bharti Bhasha Saman Award (CILL, Mysore), the Best Translation Award from Sahitya Akademi, and the Best Book Award from J&K Cultural Academy. Shauq has also participated in several national and International seminars.

Shauq visited various provinces of the Peoples Republic of China as a member of 11-member Indian writers' delegation in 2002. He visited Germany as India Guest of Honour in 2007, and London as member of Indian Writers' delegation in 2005.

ISBN : 81-87581-05-3

NS PUBLICATIONS

TSANDAPORA, HARWAN, SRINAGAR

Distributor : Umaid Mansoor Wani, Kitab Ghar, Shopian.
Shopian, Kashmir-231903

Price : Rs. 120.00